

CUMHURİYET SENATOSU TUTANAK DERGİSİ

44 ncü Birleşim

28 . 3 . 1968 Perşembe

İçindekiler

	<i>Sayfa</i>	<i>Sayfa</i>
1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	214	
2. — GELEN KÂĞITLAR	215	
3. — DEMEÇLER VE SÖYLEVLER	215	
1. — Kars Üyesi Sırrı Atalay'ın; 19 . 3 . 1968 tarihli birleşimde Seçim kanunu tasarısının görüşülmesi ile ilgili zabıt hakkında yapacağı konuşmayı, Başkanlık mevkiinde bulunması sebebiyle yapmadığından bunu tutanağın sonuna eklemek üzere Başkanlığa sunduğuna dair beyanı.	215,224:226	
2. — Maraş Üyesi Cenap Aksu'nun; Maraş'ın bir kısım köylerinin altından su çıktığına, bu köylerin tahliyesine başlandığına, bu yerlere Hükümetçe daha ciddi ve âcil yardım yapılması gerektiğine dair demeci.	215:216	
3. — Tabii Üye Vehbi Ersü'nün; Başbakan Süleyman Demirel'in 14 Mart 1968 tarihli gazetelerde yer alan demeçlerini eleştiren ve bu beyanatın demokrasi ve özgürlük mefhumlarına aykırı olduğuna dair demeci.	216:219	
4. — Cumhurbaşkanı seçilen üye Zerin Tüzün'ün; Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu ikinci Başkanlığı tarafından dağıtıldığı ifade olunan beyannameye ve kadın haklarına ve inkılaplara aykırı bir tutum takibedildiğine bunların önlenmesi gerektiğine dair demeci.	219:220	
5. — Kars Üyesi Mehmet Hazer'in, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosunun 15 Nisan 1968 gününde tatile gireceğine dair demeci.	220:221	
4. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI		221
1. — Edirne Üyesi Tahsin Banguoğlu'nun partilerine katıldığına dair Yeni Türkiye Partisi Başkanlığı tezkeresi		221
2. — Vazife ile yurt dışına giden Ticaret Bakanı Ahmet Türköl'e, dönüşüne kadar, Devlet Bakanı Şafî Öztürk'ün vekillik edeceğine dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi (3/668)		221
3. — İzmir Üyesi İzzet Birand'ın 23 Ocak 1968 günü Riad'da vefat ettiği.		

	<i>Sayfa</i>	<i>Sayfa</i>
ni ve cenazesi Türkiye'ye getirilerek defnedildiğini bildiren Başbakanlık tezkeresi (3/669)	221	
4. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Fahri Özdilek ve 13 arkadaşının, Devrimlere ve Anayasaya karşı son zamanlarda vukubulan cereyanlar hakkında Senato araştırması istiyen önergesi (10/17)	222: 223	lar Yapı Kooperatifine tahsis olunan arsanın müddet bakımından istirdatı gerekirken bahsi geçen kanununun 12 nci maddesinin ihlâl olunarak süre temdidi yapıldığına ve bu yüzden belediyenin büyük zarara uğratıldığına dair iddialar hakkında Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/12) 223
5. — CUMHURİYET SENATOSU ARAŞTIRMASI	223	
1. — İstanbul Belediyesince 6188 sayılı Kanun hükümlerine tevfikân Güzel Konut-		2. — Cumhuriyet Senatosu Kontenjan Üyesi Sadi Koçaş'ın, İstanbul köprüsü inşası konusunda Senato Araştırması istiyen önergesi (10/16) 223:224
		6. — YOKLAMA 224

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Yapılan yoklama neticesinde salonda salt çoğunluğun bulunmadığı anlaşıldığından 28 Mart 1968 Perşembe günü saat 15,00 te toplanılmak üzere, Birleşime saat 15,10 da son verildi.

Başkan
Başkanvekili
Macit Zeren

Kâtip
Yozgat
Sadık Artukmaç

Kâtip
Hatay
Enver Bahadırılı

SORULAR

Yazılı sorular

1. — Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Sırrı Atalay'ın, il ve ilçeler belediyelerine satılan elektriğe dair yazılı soru önergesi, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına gönderilmiştir. (7/442)

2. — Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Sırrı Atalay'ın, bâzı illere ve bu illere bağlı belediyelere iller Bankası tarafından yapılan hizmetle-

re dair yazılı soru önergesi, İmar ve İskân Bakanlığına gönderilmiştir. (7/443)

3. — Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Sırrı Atalay'ın, Bakanlıkta toplanmış bulunan yardım paralarına dair yazılı soru önergesi, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına gönderilmiştir. (7/444)

4. — Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Sırrı Atalay'ın, dış memleketlerden gelen veya getirilen araç ve gereçlere dair yazılı soru önergesi, Maliye Bakanlığına gönderilmiştir. (7/445)

2. — GELEN KÂĞITLAR

Teklif

1. — 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununu değiştiren 3890 sayılı Kanunun 83 ncü maddesinin 2 nci fıkrasının değiştirilmesine dair kanun teklifinin Millet Meclisince kabul olunan metni (Millet Meclisi 2/670, 672; Cumhuriyet Senatosu 2/242) (Anayasa ve Adalet Komisyonuna)

Raporlar

1. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Vehbi Ersü ve 3 arkadaşının, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 22 . 5 . 1965 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 2538 sayılı Kara-

rın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonu raporu ile Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu mütalâası (Cumhuriyet Senatosu 4/74) (S. Sayısı : 784 e ikinci ek)

2. — 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununu değiştiren 3890 sayılı Kanunun 83 ncü maddesinin 2 nci fıkrasının değiştirilmesine dair kanun teklifinin Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (Millet Meclisi 2/670, 672; Cumhuriyet Senatosu 2/242) (S. Sayısı : 1117)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — Başkanvekili Sırrı Atalay

KÂTİPLER : Hüseyin Atmaca (Denizli), Sadık Artukmaç (Yozgat)

BAŞKAN — 44 ncü Birleşimi açıyorum.

3. — DEMEÇLER VE SÖYLEVLER

1. — *Kars Üyesi Sırrı Atalay'm, 19.3.1968 tarihli Birleşimde Seçim kanunu tasarısının görüşülmesi ile ilgili zabıt hakkında yapacağı konuşmayı, Başkanlık mevkinde bulunması sebebiyle yapamadığına ve bunu tutanağın sonuna eklemek üzere Başkanlığa sunduğuna dair demeci. (1)*

BAŞKAN — Gündemle ilişik gündem dışı konuşmalar ve bir de geçen tutanakla ilgili bir talep vardır. Geçen tutanakla ilgili talep şimdi birleşimi idare eden bana aittir. Bu sebeple yerine getirilmeyecektir, içtüzüğün 115 nci maddesi gereğince yazılı itirazla zaptın sonuna geçecektir.

(1) Yazılı olarak verilen işbu demec tutanağın sonuna dercolunmuştur.

2. — *Maras Üyesi Cenap Aksu'nun; Maras'ın bir kısım köylerinin altından su çıktığına, bu köylerin tahliyesine başlandığına, bu yerlere Hükümetçe daha ciddi ve acil yardım yapılması gerektiğine dair demeci.*

BAŞKAN — Gündeme ilişkin gündem dışı konuşmalar mütaaddittir. Sayın Cenap Aksu, Maras ilinin Elbistan ilçesinin bazı köylerinin altında su kaynaması sebebiyle süratle tahliye ve vatandaşları yerleştirme hususunda beş dakikayı geçmemek üzere öncelikle ve müstaceliyetine binaen gündem dışı söz istemektedir, buyurun efendim.

CENAP AKSU (Maras) — Muhterem Başkan, muhterem senatorler, günlerden beri basını ve radyoyu işgal eden ve altından su çıkması sebebiyle tahliyesine başlanan Maras ilinin El-

bistan kazasına bağılı 160 haneli Maraba köyünden sonra, 100 haneli Akveren, 110 haneli ambarcık, 100 haneli ve yine 100 haneli Evzaniye ve Alembey köyleri de aynı akibete uğramış bulunduğunu teessürle öğrenmiş bulunmaktayız.

Geniş bir havzayı içine alan bu mntaka halıkına Hükümetçe ve Kızılay marifetiyle gerekli yardımın yapılacağı muhakkaktır ve buna başlanmış olduğunu da memnuniyetle öğrenmiş bulunuyoruz.

Ancak yüksek ve yayla ikliminin hüküm sürdüğü ve toprağın kısmen karla kapalı olan bu bölgede halkın bir gece bile açıkta kalması bir yığın diğere meseleleri ve bilhassa sıhhat bakımından sâri hastalıkların çıkmasına aklık ve buna benzer problemlerin meydana gelmesine sebebiyet vereceği düşünülürse felâket mntakasında halkın barındırılması ve ihtiyaçlarının temini müşkül olmakla beraber, ciddi ve merkezi tedbirlerin alınmasına derhal başlanması lüzumu ortaya çıkmaktadır. Bu sene geçen kışın anormal bir âfet haline sokulmadan her felâkette olduğu gibi Kızılayın ve Sayın Hükümetin bu mntakaya da süratle el uzatarak yaralarını kısmen saracağına emin bulunmaktayız. Binlerce vatandaş çadırlara ve civar köylere yerleştirme hususunda vilâyetin kudreti elbette kâfi gelmiyecek, merkezden gerek malzeme yardımı, gerekse sağlık tertibatının alınmasını lüzumu meydana çıkacaktır. Can kaybı olmaması bizim için tek teselli kaynağı olmakla beraber, Hükümetimizden bu mntakaya ciddi ve esaslı tedbirler ve yardımlar ulaştırmasını bu bölgenin bir mîmessili olarak rica ve takibetmeyi vazife saymaktayım.

Beni dinlemek lûtfunda bulunduğunuzdan dolayı teşekkür ve saygılarımı sunarım, muhterem arkadaşlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Eskişehir ve havalisinin mâruz bulunduğu sel felâketi dolayısıyla Sayın Ömer Ücuzal söz istemişlerdir, Sayın Ücuzal? (Yok sesleri.)

3. — *Tabii Üye Vehbi ERSÜ'nün; Başbakan Süleyman Demirel'in 14 Mayıs 1968 tarihli gazetelerde yer alan demeçlerini eleştiren ve beyanatın demokrasi ve özgürlük mefhumlarına aykırı olduğuna dair demeci.*

BAŞKAN — Sayın Başbakanın 14.3.1968 tarihinde basında yer alan demeçleri hakkında

gündem dışı Sayın Vehbi ERSÜ, buyurun efendim.

VEHBI ERSÜ (Tabii Üye) — Sayın Başkan, sayın senatörler, Sayın Başbakan'ın 14 Mart 1968 tarihli gazetelerde yer alan demeçleri dolayısıyla huzurlarınızı işgal etmiş bulunuyorum. Devletin ve rejimin bekası ile ilgili hayati bir konuda Anadolu Ajansına demec vermeleri yerine, Parlâmento önünde açıklamada bulunmaları daha çok yerinde olurdu kanısındayım. İşte bu gündem dışı konuşma ile bir yandan Başbakanın bu derece önemli saydıkları konuları Parlâmento kürsülerine getirmelerini sağlamak öte yandan demeçlerindeki iddia ve ithamların yerinde olup olmadığını eleştirerek siyasi hayatımızın içinde bulunduğu bunalmalara işaret etmek istiyorum.

Sayın arkadaşlarım,

Başbakanın metni hepimizce bilinen böyle bir demeci vermelerini gerektiren bir ortamın bulunmadığına ancak, bayram dolayısıyla Sayın Cumhurbaşkanının kamu oyunda olumlu karşılanan mesajlarından sonra verilmiş olması gibi bir gelişme ve talihsizliğe işaret etmekle yetineceğim. Başbakan demeçlerinde daha çok bazı deyimlerden hareket ederek, karışık bir tablo çizmişler ve bütün demokrasilerde açık ve belli bazı kavramları ters yorumlarla kamu oyunun önüne koymaya çalışmışlardır. Önce demeçlerinde yer verdikleri sokak hareketleri görüşüne değinmek istiyorum.

Millî dâvaları halka götürme ve onu oluşturma ve etkileme çabaları ile iktidarın hukuk dışı tutum ve davranışlarını protesto eden kanun içi hareketler, Başbakanın kastedtiği anlamda sokak hareketleri değildir. Aksine demokratik yöntem ve özgürlüklerin kullanılması aracıdır. Esasen Başbakanın söz ettiği ölçüde muarızları tarafından yapılmış bir sokak hareketi de yoktur. Kanun dışı sokak hareketleri Başbakanın ve devlet güvenlik kuvvetlerinin gözleri önünde eli sopalı taraftarlarınca yapılmaktadır. Zannedersem bundan da şikâyete hakları yoktur.

Siyasi hayatımızda önemli gelişmeler olduğunu ve çağ değiştirmekte olduğumuzdan bahsederek, sözlerime başlarken 1965 te bütün kurumları hırpalanmış bir devlet teslim aldıklarını, kin, husumet ve düşmanlıklarla dolu bir Türkiye devraldıklarını ifade ediyorlar. Türkiye'

nin çağ değiştirmekte olduğu doğrudur. Ancak, 1965 öncesi Türkiye hakkındaki teşhisleri yerinde değildir. Türkiye'de partizanlık, huzursuzluk ve vatandaşlar arasındaki düşmanlıklar 1960 dan önceki iktidarın marifetleridir. Hepinizin hatırlayacağı gibi siyasi kanaatleri ayrı olan vatandaşların kahvelerini ve ibadet yerlerini ayırmış, birbirlerinden kız alıp vermeyi bir suç, saymış ahlak buhranı alıp yürümüş, toplumun değer hükümleri altüst edilmiş, radyolar partizanlık aracı haline getirildiğinden dinlenemez olmuş, gazeteler beyaz sayfalar halinde çıkmış, mahkemelere ve muhtar üniversitelere ağır baskılar yapılmış ve nihayet tahkiyat komisyonları ve nice kanlı olaylarla vatandaşlar arasında büyük uçurumlar açılmıştır.

Türk Devletini bu uçurumdan 27 Mayıs ihtilâli kurtarmış ve kısa bir süre sonra modern bir Anayasa ile halk iradesinin tecellisine imkân verilmiştir. Seçim sonrası yaraların sarılması sloganı ile haklılar ve mağdurlar değil, zalimler ve haksızlar himaye edilmiş, Anayasanın mahkûm ettiği zihniyet yeniden hortlatılmış ve bu yüzden 22 Şubat ve 21 Mayıs reaksiyonları olmuş ve devlet ve rejim temelinden sarsılmıştır. Ve bütün bunlar, sağ duyulu büyük kitlelerin yardımı ile rejime samimi ve gönülden bağlı evlâtları tarafından basiret ve soğukkanlılıkla bertaraf edilmiştir. Bu karışık ve endişeli günlerde Sayın Demirel, partisinin görevlerinden istifa etmiş ve bir kenara çekilmeyi tercih etmişken bugün o güç ve şerefli hizmet dönemini suçlamak talihsizliğine uğramıştır. Üstelik Başbakanın partisi de karaladığı bu dönemde iktidarın ortağıdır.

Sayın arkadaşlarım devlet devamlıdır, hatası ve sevabı ile onu devralanlar geçmişteki güçlükleri her gün sakız gibi çiğniyerek kendi beceriksizliklerini örtemezler. Gerçek ve yeterli devlet adamları sopalar ve yumrukların konuşacağı günlerin özlemini değil ulusuna hizmetler vererek, akıl çağının gereklerini uyguluyarak uluslarına örnek ve önderlik ederler. Sayın Başbakan 1965 öncesini karalarken 1965 sonrasını yani kendi iktidara gelişlerini devletin sosyal ve siyasal hayatına önemli bir dönüm noktasını olduğuna da işaret ediyorlar. Buna kendi açılardan katılmak belki mümkündür.

Eğer Cumhuriyet tarihinde yabancı şirketlerin aracılığını yaparak devletin sırtından büyük servetler kazanan kişilerin gizli desteklerle devletin en yüksek kademelerine çıkarılabilmesi gibi mucizeler dönemini kastediyorlarsa bu doğru olabilir. Bütün bunlardan sonra, devlet hayatımızın belli bir dönemini hile, desise ve dalavere ile damgalamaya kalkışılmasında ne gibi milli faydalar bulunabileceğini sizlerin takdirlerine ve tarihin şaşmaz hükmüne terkediyorum.

Sayın senatörler;

Başbakanın ihtilâl kompleksini de anlamak mümkün değildir. Kısa görev süresi içinde, Türk Ulusunu bu kompleksleri ile tedirgin etmektedirler. Bir bildikleri varsa sorumluları adalete teslim etme yerine, karanlığa kurşun sıkmanın perişanlığından kendilerini kurtarmalıdır. İşgal ettikleri mevkiilerinin icabı da budur. Elbette Başbakanın demec vermelerine karşı bir sözümüz olamaz. Ama, muarızlarına Parlamento kürsülerinin açık olduğunu, sokaktan fayda gelmeyeceğini öğütlerken Devletin ve rejimin bekası ile ilgili ve hayati bir konuyu sokağa götürmenin anlaşılır tarafı da elbette olamaz. Parti içi ve dışındaki muarızlarına parlamento ve grup kürsülerini dahi kapatmak isteyen bir zihniyet ister istemez hâdiseleri sokağa götürür. Meclislerdeki çoğunluğa dayanarak murakabeden kaçınılursa muhalifleriniz sizi kürsü dışında vatandaşa şikâyet etme hakkına da sahibolurlar.

Nitekim A. P. Gençlik kolları başkanı idealist bir genç, parti içindeki yolsuzluk ve suiistimallerden yakınırken, onu partiden ihraçeder, grupta şahısları ve yakınları ile ilgili teşkilât-taki yolsuzlukları murakabe etmek isteyen milletvekili partiden ihraçedilir, hoşunuza gitmeyen fikirleri savunanları Meclis içinde kana boyar; Üst mahkeme kararlarını keyfim isterse uygulamam diyen bir bakanı hâlâ yerinde tutar, Meclislere gece yarısı baskınlar yaparsanız. Anayasa kurumlarını ve Devlet görevlilerinin şeref ve haysiyetlerini pervasızca tahribe yeltenen ve kanun dışı hareketlerin mesullerini himaye eder her türlü istismarcılığı ve istismarcıları hoş görür sırtlarını sıvazlarsanız ve bunları da modern hukuk Devleti uygulama örnekleri sayarsanız işte o zaman Devlet otoritesine, Dev-

lete ve Devlet kurumlarına karşı vatandaşın güveni sarsılır ve olaylar sokağa dökülür.

Çağ akımlarına göre, idareye yön vermedikçe bu akımların gerisinde kaldıkça ve daha geriye çekme çabalarından kurtulmadıkça aydın ve milliyetçi halk hareketleri ve oluşumlar elbette devam edecektir.

Otorite konusunda da ciddi bir hatanın içinde bulunuyorlar sayın Başbakan. Kendi arzularını otoriteden yana olanlarla olumyanları karşışarşıya getirerek, bölücü ve birbirleri aleyhine kıyama davet ediyorlar. Böyle bir görüş yerdikleri sokak hareketlerinin en tehlikelisi ve sonucu en karanlık olanıdır. Arzuladıkları otoritenin kuvvetleri bu sokaktaki kuvvetlerle buna asla özenmemelerini salık veririz. Çünkü böylesine otorite özelemlerinin karşısına meşru otoritelerin çıkacağından asla şüpheleri bulunmasın.

Aziz arkadaşlarım,

Doğru yol, Anayasa yoludur. Ancak, Anayasayı siyasi çıkarlarımıza uydurarak, şuna açık, buna kapalı şeklinde sert ve bilinçsiz yorumlara sapmadan, samimî olarak uygularsanız bütün şikâyet ve kuşularınızdan kurtulursunuz. Miletin ve Devlet kurumlarının arzusu da budur. Ama siz bu anayasayı savunuyor ve Anayasadan çok söz ediyorsunuz, diye bâzı müfritlerimizin sorularına karşılık, «bu Anayasaya kırmızı oy vermiş bir insan olan bana bu suali nasıl sorarsınız,» dediğiniz şayi olursa eğer, korku ve kuşularınızın devam etmesine kimse engel olamaz. İşte bunun için namus ve şeref yemini ettiğiniz Anayasayı samimî olarak uygulamanız şarttır, diyoruz.

Sayın Başbakan demeçlerinde muhalifleri ile hedef ve metoda birleşmenin şart olduğundan da bahsediyorlar. Eğer doğru bir hedef seçilmişse bunda birleşmek mümkündür. Ama, bu hedefin sağlanması hususunda metot birliğine de işaret buyuruyorlar ki, kanaatimizce bu imkânsızdır. Anayasamızın yasakladığı aşırı eğilimler dışında bütün siyasi fikir ve akımlar her demokraside olduğu gibi, Türkiye'de de serbest ve onlara da iktidar yolları açıktır. Aksi bahis konusu olursa demokrasiden ve çok partili düzenden söz istemez bahis konusu olmazdı. Yine beyanlarında defterinde sokak ve yeraltı olumyan demokratik rejimden söz etmektedirler. Yer-

altı çabalarının sakıncalı olanı, ancak iktidarların tutum ve davranışlarından doğar. Bu kendi bilecekleri bir iştir. Ama, yukarıda da belirttiğim gibi kanunlarımız mitingi ve gösteri yürüyüşlerini kabul ettiğine göre, Başbakanın «defterinde sokak olumyan demokrasi» den bahsetmesini anlamak güçtür. Uzun boylu izaha lüzum yok. İleri Batı demokrasileri olarak örnek gösterilen Amerika, İngiltere ve diğer ülkelerde, yalnız Vietnam ve ırk ayırımı konusundaki halk hareketlerini hatırlamaları kâfidir.

Şunu da ilâve etmek isterim ki, demokrasilerdeki bu kabîl hareketlere yalnız dikta rejimleri ve onların yöneticileri tahammül edemez.

O halde, Başbakanın yakınmaları neden ve kimdendir? Bunu anlamak mümkün olmuyor. Ancak, demeçlerinin sonunda asıl maksatlarını açıklıyorlar sanırım: «Millî cephedeki siyasi teşekküller» den bahsediyorlar. Demek ki, bu memlekette millî olumyan siyasi teşekküller de varmış, aklın ve izanın almayacağı bir iddiadır bu. Biz Türkiye'de millî olumyan siyasi teşekküllerin bulunduğunu ilk defa Sayın Başbakan'dan duyuyoruz. İşte Sayın Demirel'in en tehlikeli görüş ve hükümleri de buradadır, kanımızca. Demek ki, bir gün millî olumyan siyasi teşekküllerin varlığı iddia edilerek Türk siyasi hayatına müdahale edilebilecektir. Bu sakim ve çok tehlikeli fikirlerden derhal uzaklaşmalarını samimî olarak tavsiye ederiz kendilerine. Türkiye'de millî olumyan düzinelerle teşekül, tesis ve yabancı kuvvetler vardır. Eğer gerçekten her şeye millilik damgasını vurmak istiyorlarsa bu saydığımız gayrimillî ve zararlı unsurları bertaraf etsinler. O takdirde tamamiyle kendilerini destekliyeceğimizden asla şüpheleri olmasın.

Sayın arkadaşlarım, bütün bu uyarmalarımıza rağmen, hâlâ sokak yasak benim hoşlanmadığım fikirler yasak, özgürlükler fazla ve muhaliflerim de benim düşündüğüm gibi düşünmeye mecburdur, dersiniz, o zaman şikâyetiniz demokrasidendir. Özgürlüklerdendir. Nitekim demokratik hukuk devleti ilkelerini uygulamanın güçlüklerinden de söz ediyor Sayın Başbakan demeçlerinde. Elbette güç rejimdir, demokratik lâik, sosyal ve hukuk rejimi. 150 yıldan beri bunun mücadelesi yapıyor Türkiye'de. Hüner o ki, Türkiye'nin çağ değiştirmekte ol-

duğunu kabul ettiğiniz gibi, akıl çağının gereklerini de doğru ve samimî olarak uyguluyabilesiniz. Durmadan Devlet kurumları ve Anayasa ilkeleri tahribedilirken, bunlara seyirci kalıp sonra da halkın karşısına geçip «bu zor rejim» dersenez aczinize hükmederler. Ve «kutsal emaneti ehillerine teslim ediniz» derler. Unutmamak lâzım ki, demokrasilerde önemli olan, aslo-lan, iktidarların halkı kontrolü değil, halkın iktidarları kontrol ve denetimidir.

Saygılarımla. (Alkışlar)

4. — *Cumhurbaşkanınca seçilen üye Zerin Tüzün'ün; Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu İkinci Başkanlığı tarafından dağıtıldığı ifade olunan beyannameye ve kadın haklarına ve inkılâplara aykırı bir tutum takibedildiğine ve bunların önlenmesi gerektiğine dair demeci.*

BAŞKAN — Sayın Öztürkçine'nin tırpan ve orak ithali hakkında göndem dışı talepleri var. Sayın Öztürkçine yoklar.

Sayın Zerin Tüzün'ün İslâm Enstitüleri Öğrenci Federasyonu tarafından kadınlarla ilgili bir beyanı dağıtıldığı hakkında gazetelerde çıkan bir haber üzerine gündem dışı konuşma istekleri var. Sayın Tüzün buyurun.

ZERİN TÜZÜN (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, sayın senatörler, çünkü gazetelerde intişar eden ve Türkiye İslâm Enstitüleri talebe federasyonu 2 nci Başkanı tarafından dağıtıldığı ifade olunan bir beyanname üzerine, bu konuda kısaca birkaç söz söylemek ihtiyacını duyarak huzurunuzda gelmiş bulunmaktayım.

Gazetelerde okuduğum kadarı ile Müslüman Türk kadınlarına hitabeden beyannameye Müslümanın hayata uymak değil, hayatı hakka uydurmak zorunda olduğu, kadının kötü bakışlardan korumak için örtülmesi gerektiği ifade edilmekte ve kadın hakları ve hürriyetleri teranelerinin kadını yaradılışına zıt bir hayat tarzına sürükliyerek aile müessesesini zayıflatmış, kadınlarımızın namus ve iffetine ağır bir darbe indirmiş olduğu iddia edilmektedir.

Muhterem senatörler;

Hepinizin hatırlıyacağı gibi bayramdan birkaç gün öncede bir İlahiyat Fakültesi öğrencisi başı sım sıkı örtülü ve elleri eldivenli ola-

rak çıktığı kürsüden bir kadın topluluğuna hitabederek, bütün Müslüman kadınları medeni hukukun değil şeriatın kaidelerine uymaya çağırmıştı.

Bu arada İstanbul'da yapılan miting, yakın günlerde Bursa'da yapılan ve birkaç gün süren toplantı, bugün temelini Atatürk'e ve onun devrimlerine dayanmış bulunan Türkiye Cumhuriyetinde bir din istismarı ve devri düşmanlığı hareketinin süratle gelişmekte olduğunu açıkça meydana koymaktadır.

Görülüyor ki, bilgiye ve ilme alabildiğine açık olduğu kadar kadını ve anayı toplumda en önemli bir kişi olarak kabul eden dinimiz maalesef koyu bir taassubu ve irticai hortlatma emelinde olanlar tarafından büyük ölçüde istismar edilmekte ve bu arada toplumun temel direği olan kadını bir tarafa itmek, bilgisiz ve çaresiz bırakmak için de gereken çaba harcanmaktadır.

Oysa biz kadınları kafes arkasına itilerek ikinci plâna atılmış, hak ve görevlerinin neler olduğundan habersiz yaşamaya mahkûm edilmiş bir toplumun ne hale geldiğini yakînen görmüş ve bunun zararlarını ve bunun ısrabını yaşamış bir milletiz.

Bu itibarla bugün kadınlarımızın kendilerine düşen işleri dikkat ve ciddiyetle yaparak ailelerine ve memlekete karşı olan görevlerini başarı ile yerine getirmekte olmaları karşısında sevinç ve övünç duymalı ve bizlere bu imkânları sağlamış olan Büyük İnanı daha iyi anlamak, onun eserlerini korumak yolunda maddi mânevi bütün güçlerimizi seferber etmeliyiz, kanısındayım.

Bugün memleketi çağdaş uygarlık seviyesine çıkarma yolunda muhtaç olduğumuz aydın evlâtları yetiştirecek aydın anaların çoğalmasından endişe edenlere verilecek en güzel cevap şüphesiz ilim ve medeniyet yolunda kadın erkek el ele ve birlikte yürümeye devam etmek olacaktır. (Bravo sesleri ve alkışlar) Zira bugün kadını örtünmeye ve kenara çekilmeye teşvik edenlerin toplumun yarısını teşkil eden bir yapıcı gücü bertaraf etmek suretiyle karanlık emellerine daha kolaylıkla varmanın kısır hesabı içinde oldukları meydandadır. Ben bütün bu olumsuz tertip ve hesapların sağduyu sahibi savcı ve hâkimlerin gözünden kaçmıyacağı ve

konunun yakın bir gelecekte lâıyk olduğu öne- mi ile ele alınacağı ümidini ve inancını muha- faza etmekteyim.

Ancak burada önemle üzerinde durmak istediğim bir diğ er husus vardır ki, o da bu ge- rici ve devrim düşmanı hareketlere, aydın din adamı yetiştirmek gayesiyle kurulmuş bulunan öğretim kurumlarının da istimlerinin karışmış bulunmasıdır.

Bu itibarla konuya Millî Eğitim Bakanlığı- nın dikkatini çekerek bu öğretim müesseseleri- nin kuruluş gayelerine uygun bir çalışma için- de bulunup bulunmadıkları hususunun incelen- mesi ve Sayın Millî Eğitim Bakanının Parlâ- mentoya bu konuda izahat vermesi lüzumuna işaret etmeyi zaruri görmekteyim.

Bundan ayrı olarak bugün alını acık dev- rimeci ve çalışkan Türk kadınının seref ve iffe- tine kadar dil uzatmaya cüret edenlerin bütün Türk kadınları adına bu kürsüden en ağır se- kilde suçlamakta olduğumu (Alkışlar) ve ka- dın hak ve hürriyetlerinin bir terane olduğ unu iddia edenlere de, bugün bu hak ve hürriyet- lerin istisnasız herkesin uymaya ve hürmet et- meye mecbur bulunduğu kanunlarla sağlanmış olduğunu ve bu kanunlara el ve dil uzatanların lâıyk oldukları cevabı almaya mahkûm bulun- duklarını hatırlatmayı da şerefli bir görev saymaktayım.

Hürmetlerimle. (Alkışlar)

5. — *Kars Üyesi Mehmet Hazer'in; Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosunun 15 Ni- san 1968 gününde tatile gireceğine dair gazete- lerde çıkan haberlere dair demeci.*

BAŞKAN — Sayın Mehmet Hazer, Başkan- lık Divanının aldığı tatil kararı ve öncelik ta- nınan bâzı kanunlar hakkında gündem dışı söz verilmesini istemektedir.

Sayın Hazer, yalnız ifade edeyim ki, Baş- kanlık Divanları henüz Meclislerin tatile gir- meleri için kesin bir karar almış değillerdir. Yine Başkanlık Divanları kanunların görüşül- mesi hususunda kanunların önceliği hususunda bir karar almış değillerdir. Bütün bunlar mat- buatta yer alan hâvadislerden ibarettir. Bu ifa- deden sonra yine söz istiyor musunuz?

MEHMET HAZER (Kars) — Sayın Başka-

nım, yalnız sizin başkanlığınızı değil Millet Meclisi Başkanlığını da ilgilendiren konularda konuşacağım.

BAŞKAN — Hayır, söz istiyor musunuz?
MEHMET HAZER (Kars) — İstiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

MEHMET HAZER (Kars) — Muhterem ar- kadaşlarım, son günlerde matbuatta hepinizin okuduğu bâzı haberler vardır; Millet Meclisi ve Senato 15 Nisanda tatile girecek ve bu süre içinde bâzı kanunlara öncelik tanınacak. Bu yayılan haberler bugüne kadar ne tavzih ve ne de tekbidedilmiştir. Evvelâ Sayın Başkanın yaptığı bu tavrı daha evvel yapmaları lâ- zımgelirdi. Ve ayrıca ne seçim kanunları ve ne de tatbikat yirmi gün evvelinden bir tatilin ilânına cevap vermez. 15 Nisanda tatil yapılacağına dair olan haber 25 Martta yayıl- mıştır. O günden bugüne bekledim, yetkili mer- ciler yani; Millet Meclisi Başkanlık Divanı ya da Senato Başkanlık Divanı veya başkanları bu haberin doğru olmadığını ilân edeceklerdi.

Arkadaşlar, o günden beri gerek Millet Meclisinde ve gerekse Senatoda çoğunluk olma- dığı bir vakiydir. Biz çok çalışmaya mecbur işleri toplamış Meclisleriz. Elinde bu kadar iş olduğu halde çok önceden böyle bir tatil ka- rarının şayi olması karşısında Başkanlık Di- vanlarının çok hassas davranıp derhal tavrı etmeleri lâzımdır. Diğ er taraftan çıkarılacağından bahsedilen kanunların çoğu pek o kadar müstaceliyet ifade eden kanunlar değildir. Asıl müstacellik ifade eden birçok kanunlar halen Millet Meclisi gündeminde veya komisyonlarda sıra beklemektedir. Bizzat benim şahsan taki- bettiğim 1 - 2 kanun vardır. Müstaceldir, vatandaş hakları ile ilgilidir. Vatandaş bilhas- sa köylü vatandaşlarımız haciz altındadırlar. Hükümetin de iltihak ettiği, komisyonlardan geçmiş, böyle kanunlar varken, başka kanun- lara öncelik tanınması da yanlıştır.

Hülâsa muhterem arkadaşlarım, Millet Mec- lisi Başkanlık Divanını, bizim Başkanlık Diva- nı kadar hiç olmazsa bir tavrı bir tashihe davet etmek için bu mâruzatta bulundum. Ha- tah bir yoldadırlar, tüzüğe, kanunlara ve bu- güne kadar devam edegelen tatbikata aykırı bir karar alınmıştır. Bu kararın iktidar parti- si grupanca alındığı da gazetelerde yer almış-

tır. İktidar partisi grubunun aldığı bir kararlar Meclislerin önceden angaje edilmesi de demokrasi esaslarına aykırıdır. İktidar grubu kendi içinde bâzı kararlar alabilir. Ama Meclisler böyle bir kararın tatbikatçisi rolünde ve ona iltihak eden heyetler halinde görünmemelidir.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — *Edirne Üyesi Tahsin Banguoğlu'nun partilerine katıldığına dair Yeni Türkiye Partisi Başkanlığı tezkeresi.*

BAŞKAN — Y. T. P. Genel Başkanlığının bir tezkeresi vardır, okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Yüksek Başkanlığına
Ankara

Edirne Senatörü Sayın Tahsin Banguoğlu, 19 . 3 . 1968 günü Yeni Türkiye Partisine katılmışlardır.

Durumu yüksek bilgilerine saygılarımla arz ederim.

Y. T. P. Genel Başkanı
Diyarbakır
Dr. Yusuf Azizoglu

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur.

2. — *Vazife ile yurt dışına giden Ticaret Bakanı Ahmet Türkel'e, dönüşüne kadar, Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'ün vekillik edeceğine dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi (3/668)*

BAŞKAN — Bir tezkere var okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Vazife ile yurt dışına giden Ticaret Bakanı Ahmet Türkel'in dönüşüne kadar, Ticaret Bakanlığına Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'ün vekillik etmesinin, Başbakanın teklifi üzerine, uygun görülmüş olduğunu arz ederim.

Cumhurbaşkanı
Cevdet Sunay

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur.

3. — *İzmir Üyesi İzzet Birand'ın 23 Ocak 1968 günü Riad'da vefat ettiğini ve cenazesi Türkiye'ye getirilerek defnedildiğini bildiren Başbakanlık tezkeresi. (3/669)*

BAŞKAN — Bir Başbakanlık tezkeresi var okutuyorum:

Binaenaleyh, bugün hiç olmazsa bu bakımdan tavzih edilmeli, tashih edilmelidir fırsat varken Başkanlık Divanlarının bir araya gelerek bu meseleyi kesin olarak yalanlamalarını ve Meclislerin çalışma şevkini ve imkânını daraltan bu hareketten kaçınmalarını istirham ediyorum. Teşekkür ederim.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Sayın Cumhurbaşkanımızın, 22 - 27 Ocak 1968 günlerinde, Suudi Arabistan'a vâkı resmî ziyaretlerinde kendisine refaket eden heyet üyelerinden Cumhuriyet Senatosu Üyesi Prof. Dr. İzzet Birand'ın, 23 Ocak gecesi Riad'da, bir kalb krizi geçirerek Riad Hastanesine yatırılarak tedavi altına alındığı ve bilâhara 12 Şubat 1968 günü geçirdiği çok şiddetli ikinci bir kriz neticesi, yapılan bütün müdahale ve gösterilen ihtimama rağmen, kurtulamıyarak, Türkiye saati ile saat 11,30 da vefat ettiği ve cenaze Türkiye'ye getirilerek 15 Şubat 1968 günü asri mezarlığa defnedilmiş bulunduğu, Dışişleri Bakanlığının 15 . 3 . 1968 tarihli ve 635/480 Prot. IV - 142 sayılı tezkeresiyle bildirilmiştir.

Teessürle arz ederim.

Başbakan
Süleyman Demirel

BAŞKAN — Sayın Birand'ın ölümü dolayısıyla daha önce saygı duruşu yapılmış idi. Usulen ve yıllardan beri tatbik edilen şekle göre Allah çok az versin, ölümler dolayısıyla sayın üyeler için saygı duruşları resmen tezkere Meclislerine geldikten sonra yapılmasıdır. Yetkili merciler bu olayları Meclislere geç bildiriyor. Meclislerde bazan resmî yazı gelmeden saygı duruşu yapmaktadır. Bu sebeple ilgili mercilerden bu gibi müessif olayların resmî yazılarını süratle Meclislere sevkini, Meclislerin de bu yazılar gelmeden önce saygı duruşu yapmamalarını Başkanlık Divanı olarak hatırlatıyorum.

Bir Cumhuriyet Senatosu araştırması talebi vardır, okutuyorum.

4. — *Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Fahri Özdilek ve 13 arkadaşının, Devrimlere ve Anayasaya karşı son zamanlarda vukubulan cere-*

yanlar hakkında Senato araştırması istiyen önergesi (10/17)

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Cumhuriyet dönemi boyunca, Devletimizin anafelsefesine, siyasal temellerine ve devrimlere, bugünkü kadar açıktan bir saldırının yöneltildiği görülmemiştir.

Camilerden Meclis kürsülerine, bir sürü dergi ve gazeteden gizli dağıtılan sayısız bildirilere ve kapalı toplantılardan sokak gösterilerine değin, her araçtan yararlanarak, sürdürülen yaygın bir kampanya karşısındayız.

Cumhuriyete, devrimlere, Anayasaya ve Devlet kurumlarına yapılan en yıpratıcı saldırıları dahi görmezlikten gelen ve gözler önünde sürüp giden sayısız olaylar karşısında da, «delil gösterin» diyerek, insanı dehşete düşüren bir gaflet içinde bulunan Hükümetin tutumu, bu yıkıcı kampanyayı cesaretlendirmede ve kışkırtmadadır. Hükümetler, hiçbir dönemde, rejim düşmanlarına, bu ölçüde, cesaret vermemiş ve iktidarı tutan organlar da bu kadar açıktan, lâyük Cumhuriyet düşmanlığı, yapmışlardır.

Son İstanbul mitingi ve Bursa toplantıları ile, Cumhuriyetimize açıktan meydan okuyan bir kampanya başlamıştır. Bütün çabalara karşı, kimsenin uyarıyı başaramadığı Hükümeti, Meclislerin harekete getirmesi ivedilik kazanmıştır.

Bütün geri kalmış ülekelerde, iç ve dış terapistlerin sahneye koyduğu bu tip olayların sayısız örnekleriyle karşılaşmış bir milletiz. Kutusal ve ulusal duygu simsarları ile, iç ve dış çirak çevrelerinin, birçok saf insanları kandırarak ve zayıf ahlaklıları satınalarak, gerçek yurtseverlerin hayatlarına kıymaya varıncaya değin, sayısız cinayetlerin işlendiği ülkelerden biriyiz.

Bugünkü kampanyanın vâhametini ve onu yürütenlerin amaçlarını belli etmesi bakımından, kesin kamılara vardırarak nitelikteki bâzi belirtileri, Cumhuriyet Senatosunun değerlendirmesine sunmak isteriz.

Aşağıdaki sözler, miting ve toplantılarda coşkun şekilde alkışlanmışlardır: «1924 te kurulan Cumhuriyetin meşru olmadığı» «Tarihimizde vatan haini padişahlar bulunmadığı sadece onları vatan haini gösteren hainlerin bu-

lunduğu» «Abdülhamid'in övülmesi» egemenlik ulusun değil müslümanlarındır» «(Ümmetçiliğin savunulması)» «Müslümanlıkta din işleri ile dünya işleri birdir» (Lâikliğin açıkça reddi) «Anayasaya, Masonlarla komünistler ve dönmelerin evet dedirttikleri» (Anayasa düşmanlığı)

«Bugünkü rejime karşı şüphe besleme hakkını bizden esirgiyenler var. Bugünkü düzen meşru mudur?» «Asıl uygarlığın Suudi Arabistan'da bulunduğu diğerlerinin sadece teknikten ibaret olduğu» «Onuncu yıl marşının bir Fransız operasından kopya edildiği» «Bizim safımızda görünmeyenler toz gibi dağılmaya mahkûmdurlar»

«Profesörlerin komünistleri destekledikleri, gençliğin biyolojik duygulardan başka bir şey düşünmedikleri ve öğretilerin sapıtıkları» gibi nice hezeyanlar ve:

«Bugünkü havanın muhtacoldukları şekilde estiğini» «Din esasına göre mahkemeler kurulmasını» «amaca ulaşmak için milli cephenin kurulmuş bulunduğunu, ırt yüzeyinde mevzie girdiklerini ve yurdun her tarafında bir Fatih Ordusu gibi sefere çıktıklarını» «bir federasyon halinde örgütlenerek harekete geçeceklerini» tehditler halinde söylemektedirler.

Bâzi Devlet memurları da, bu toplantılara katılıp, siyasal nitelikte ve rejim aleyhinde konuşmalar yapmaktadırlar. Bu ortaçağ karanlığı özlemcileri, camileri de en yoğun şekilde kulllanmaktadırlar.

Hepimizin saygı duyduğumuz dürüst din adamları, mektup ve telgraflarla üzüntülerini bildiren din görevlileri ve yeter bilgisi bulunmayan sâf müslümanları da etkileme eğilimi gösteren bu kampanya çok tehlikeli hal almıştır.

Cumhuriyetin en yüce kurumları olan Meclisler, kendilerini de hedef alan bu saldırıya seyirci kalmaları düşünülemez elbette.

Tartışmaların sokağa taşmasını ve gereğini yapmaktan kaçınmakla birlikte, Meclis kürsülerinin bütün vatandaşlara açık tutulduğunu söyleyen iktidarın, bu durumu ciddilikle ele alması gerekir.

Demokratik rejime güveni sarsan ve «Türkiye nereye gidiyor?» sorusunu yaygınlaştıran bu duruma daha fazla seyirci kalmamaz.

Yapılan suçlamalar, yöneltlen saldırılar, haber verilen cepheleşme ve Fetih Orduları, bu hareketleri destekleyen iç ve dış güçleri ve tüm olarak Cumhuriyete yönelen tehlikelerin meydana çıkarılması ve bunların gerektirdiği tedbirlerin alınması son derecede ivedilik kazanmıştır.

Bu amaçla bir Senato araştırmasının yapılmasını önemle rica ederiz.

Saygılarımla

Tabii senatorler

Fahri Özdilek ve onüç (13) arkadaşı

Tabii Senatör	Tabii Senatör
Ahmet Yıldız	M. Suphi Gürsoytrak
Tabii Senatör	Tabii Üye
Fahri Özdilek	Sami Küçük
Tabii Üye	Tabii Üye
Haydar Tunçkanat	Mucip Ataklı

Tabii Üye	Tabii Üye
Selâhattin Özgür	Suphi Karaman
Tabii Üye	Tabii Üye
Muzaffer Yurdakuler	Kadri Kaplan
Tabii Üye	Tabii Üye
Şükran Özkaya	Sezai O'Kan
Tabii Üye	Tabii Üye
Vehbi Ersü	Kâmil Karavelioğlu (Ankara'da yok)

BAŞKAN — İctüzük gereğince gerekli işlem yapılacaktır.

Sayın Tekin Arıburun, gündem dışı söz istiyorsunuz. Fakat, önergeniz şimdi geldi ve gündem dışı taleplerin sırası geçmiş bulunmaktadır. Gelecek Birleşimde de dikkate alacağız, efendim.

Gündemimize devam ediyoruz.

5. — CUMHURİYET SENATOSU ARAŞTIRMASI

1. — *İstanbul Belediyesinde 6188 sayılı Kanun hükümlerine tevfikân Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis olunan arsanın müddet bakımından istirdatı gerekirken bahsi geçen kanunun 12 nci maddesinin ihlâl olunarak süre temdidini yapıldığına ve bu yüzden belediyenin büyük zarara uğratıldığına dair iddialar hakkında Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/12)*

BAŞKAN — Komisyon?.. Burada. Hükümet?..

OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Aydın) — Efendim, bir önergemiz vardı.

BAŞKAN — Biliyorum Sayın Sarıgöllü. Hükümet?.. Yok. Çünkü İctüzük gereğince görüşme açılacaktır. Bu mevzu İçişleri Bakanlığı ile ilgili bulunmaktadır. İçişleri Bakanı bulunduğu sebebiyle bir birleşim sonraya bırakılacaktır.

2. — *Cumhuriyet Senatosu Kontenjan Üyesi Sadi Koçaş'ın, İstanbul köprüsü inşası konusunda Senato Araştırması istiyen önergesi (10/16)*

BAŞKAN — Sayın Sadi Koçaş'ın Cumhuriyet Senatosu araştırması istiyen önergesini okuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İnşası hususunda kesin karar verilen ve hazırlıklara başlanmış bulunan İstanbul köprüsü

memleketimizin çok önemli bir dâvası olduğu halde, gerek inşaatın genel maksadı, gerekse bu maksada göre seçilebilecek yer ve köprü şeklinde alınan kararlar basında çıkan yetersiz haberler dışında umumi efkârın ve hattâ Parlâmentonun meçhulü bulunmaktadır. Bütçe esnasında bu konuya temas eden sorulara tatminkâr bir cevap verilmemiştir. Halbuki bu konu sadece bir köprü dâvası değil, her türlü siyasi görüş farkı ve düşüncelerin çok üstünde kalması en isabetli kararların alınması ve uygulanması gereken hayati önemi haiz millî bir dâvadır.

İktidarın siyasi tercih hakkı muhakkak olmakla beraber böylesine önemli bir konuda bu hak teknik ve stratejik çok esaslı bir etüde istinadettiği takdirde hatasız ve isabetli telâkki edilebilir.

Bu konuda yapılacak en ufak bir hata sonradan asla tashihi mümkün olmıyan büyük mahsurlar tevli dedecektir. Bu sebeple Yüce Senatoya şifaen arz edeceğim diğer önemli düşünceler de dikkat nazara alınarak İstanbul köprüsünün inşası konusunda yapılan çalışmalar, hazırlıklar ve alınacak kararlar hakkında Yüce Senatoya bilgi vermek maksadiyle Anayasamızın 88 nci, Cumhuriyet Senatosu İctüzüğü 133 - 138 nci maddeleri gereğince Senatoda bulunan bütün grupların temsil edileceği 7 kişilik bir araştırma komisyonu kurularak bir Senato araştır-

ması yapılmasını arz ve teklif ederim. Saygılarımla..

Sadi Koçaş

Cumhuriyet Senatosu Üyesi

BAŞKAN — İçtüzük gereğince önerge sahibi Sayın Sadi Koçaş. Sonra isterse Hükümete söz vereceğim ve önergeyi oylyacağım.

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Şimdi müsaade ederseniz usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Tuna yerinden ifade edin.

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Efendim şimdi toplantımızın mahiyeti meydandadır. Bunu Başkanlık da açıkça görmektedir. Acil bir kanunun bulunduğu da ifade edilmektedir. Şu toplantıyı bizler müsamaha ile karşıladık, fakat siyasi mahiyette olan mevzuların oylanmak suretiyle çıkarılması istenirse elbette bu olmayacaktır. Onun için rica ediyorum, verilmiş bir önerge vardır. Bununla bu kısmın görüşülmesini istiyorduk.

EKREM ÖZDEN (İstanbul) — Yani istenilen şeyler yapılacak, istenilmeyen şeyler yapılmıyacak?

BAŞKAN — Sayın Tuna, Başkanlık herşeyden evvel gündemle bağlıdır. Başkan, her hangi bir takdir hakkını kullanmıyor. Gündemde ikinci sırasında mevcudolan ve Cumhuriyet Senatosu Kontenjan Üyesi Sadi Koçaş'ın, İstanbul köprüsü inşası konusunda bir Senato araştırması istiyen önergesi vardır. Ben bunu görmemezlikten gelemem. Gündemde bulunan bir konudur. Siyasi mevzuu görüşüyor da, diğerleri görüştürmüyor gibi sitemkâr olan bir şey. (A. P. sıralarından «evet, evet» sesleri) Gündemde olan bir şey...

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Öyle ise ekseriyet yoktur.

BAŞKAN — Ha... İddia ederseniz beş kişi ayağa kalkar ve ekseriyet olmadığı hakkında beyanda bulunur. Beş kişi vardır. Sayın Koçaş, lütfen oturun.

HÜSNÜ DIKEÇLİGİL (Kayseri) — Efendim, böyle bir mühim konunun ekseriyetin bulunduğu bir zamanda görüşülmesi daha iyi olur.

6. — YOKLAMA

BAŞKAN — Beş sayın üye ayağa kalkmışlardır. Sayın Ortaç Sayın Tuna, Sayın Dikeçli-gil ve diğer iki arkadaşımız ayağa kalkmışlardır, Sayın Işık yeter sayının bulunmadığını söylemişlerdir. Yoklama yapılacaktır.

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — 68 sayın üye salonda bulunmaktadır. Gerekli yeter sayı yoktur. 2 Nisan 1968 günü saat 15,00 te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati : 16,00

Kars Üyesi Sırrı Atalay'ın, sunduğu gogen tutanakla ilgili açıklaması :

28 . 3 . 1968

Yüksek Başkanlığa

19 . 3 . 1968 tarihli Birleşimde Seçim Kanununun bazı maddelerinin görüşülmesi sırasında sayın üyelerden Nusret Tuna ve Saim Sarıgöl-lü 1964 yılında değiştirilen Seçim Kanununun görüşülmesi sırasında birleşimi yöneten Başkan

olarak, benim, Geçici Komisyon kuruluşu hakkındaki sözlerimi kısmen okuyarak ve ifade ederek, Geçici komisyonların kuruluşu için esas komisyonlarında seçim yapılmasına lüzum olmadığını teyit ettiğim anlamını vermeye çalıştılar.

Gerçek şöyledir :

Seçim kanunları ile ilgili değişiklikleri kapsayan kanun tasarısını görüşmek üzere kurulması istenen Geçici Komisyona, İçişleri Komis-

yonu, üye seçimi yaptığını bildirmiş, Anayasa Adalet Komisyonu ise Geçici Komisyona ayıracığı üyeleri bildirmemişti. Anayasa ve Adalet Komisyonu bir itiraz olduğu, bu sebeple itiraza ait raporun görüşülmesinden sonra Geçici Komisyona üye verileceğini bildiriyordu. Bir önerge verilerek Anayasa ve Adalet Komisyonu Geçici Komisyonu üye seçiminin yapılması istenmiş, bu arada komisyon isim bildirmişti. Anayasa ve Adalet Komisyonu Sözcüsü Zihni Betil ve Anayasa ve Adalet Komisyonunda Geçici Komisyon için seçim yapılmadığını bildirmişti. Bu durum karşısında, İçişleri Komisyonu üye seçimi yaptığını, Anayasa ve Adalet Komisyonunun isim bildirdiğini, bu nedenle Genel Kurulca Anayasa ve Adalet Komisyonundan üye seçimi yapılmasına lüzum kalmadığını ifade ederek, aynen (sureti şekle, yani; komisyonca intihabedilip edilmemesine itiraz edebilirsiniz.) diyerek Geçici Komisyonun kurulması için seçim yapılmadığı iddiasının kesin olarak itiraz edilebilir bir konu ve üyenin hakkı olduğunu tesbit etmiş idim. Şu hale göre Geçici Komisyon Başkanlarının isim vermesinin bir gelenek olduğu ve benim de böyle uyguladığım doğru değildir. 1964 yılı 61 nci Birleşiminin konu ile ilgili kısmını ekli olarak takdim ediyorum. İktüzüğün 115 nci maddesi gereğince tutanak dergisinin sonuna aynen konması suretiyle 19.3.1968 tarihli tutanağın düzeltilmesini saygıyla arz ederim.

28 . 3 . 1968

C. S. Başkanvekili
Sırrı Atalay

BAŞKAN — Sayın Erkut ve arkadaşlarının önergesi, Umumi Heyet kararına rağmen Geçici Komisyonunun kurulmamış olması yolundadır. Burada beyanatta bulunan Anayasa ve Adalet Komisyonu Başkanı, Geçici Komisyonla Danışma Kurulunun ve Başkanlığın talebi üzerine üye seçtiklerini ifade etmiş ve 10 Nisan 1964 tarihli Başkanlığa tevdi edilmiş bulunan bir önergeyi de vermiş bulunmaktadır. Şimdi bu önergeyi de okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

6 Nisan 1964 tarihli ve 3684 sayılı tezkerele-ri, 9 Nisan 1964 tarihli ve Danışma kurulu karar sureti ilişik ve acele kaydiyle gelen 3692 sayılı tezkereleleri :

Yukarda belirtilen yazılarında bahis konusu Geçici Komisyona, komisyonumuzdan aşağıda isimleri yazılı yedi sayın üye iştirak edeceklerdir. Saygıyla arz olunur.

Anayasa ve Adalet Komisyonu

Başkanı

Aydın

Osman Saim Sarıgöllü

(A. P.) Osman Saim Sarıgöllü (Aydın)

(A. P.) Şeref Kayalar (Bursa)

(A. P.) Ahmet Nusret Tuna (Kastamonu)

(C. H. P.) Zihni Betil (Tokat)

(C. H. P.) Kâmil Coşkunoglu (Uşak)

Cumhurbaşkanınca seçilen üyelere: Amil
Artus

Bağımsız üyelere : Rifat Öçten (Sivas)

BAŞKAN — Şekle aittir. Geçici Komisyonun teşkiline dair Anayasa ve Adalet Komisyonu Başkanlığının yazısı, Danışma Kurulu ve Başkanlığın görüşüne ve kontenjanlara aynen uymaktadır. Ancak evvelce okunan önerge, komisyonun kurulması geciktirildiğinden Genel Kurulca seçilmesini istiyordu. Şimdi bu yazıyla Genel Kurul kararı yerine getirilmiş bulunuyor. Sureti şekle, yani komisyonca intihabedilip edilmemesine, itiraz edebilirsiniz. Başkaca muamele tamamdır. Geçici Komisyon kurulmuş bulunmaktadır.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Bir defa daha okutur musunuz?

BAŞKAN — Kontenjane uygundur. Mamefih bir daha okunmasını istiyorsunuz, tekrar okutuyorum.

(Anayasa ve Adalet Komisyonu tezkere-ri okundu.)

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Komisyonun seçiliş hususunda mâruzatta bulunmak istiyorum.

BAŞKAN — Yalnız buna munhasır olmak üzere buyurun.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Muhterem arkadaşlar, Anayasa ve Adalet Komisyonunda sabahki toplantı çalışmalarından 13,15 te ayrıldığımızı ve seçim işinin yapılmadığını demin arz etmiştim. Gündemin birinci maddesi konuşuluyordu, bitmemişti. Seçim işi gündemin ikinci maddesi idi. Yalnız ben saat 13,15 te ayrılmadım, hepimiz 13,15 te ayrıldık. Mütetâkıp toplantının da, Senatodaki görüşme durumuna göre 15,30 da

olabileceği, birbirimizle haberleşebileceğimizi aramızda tesbit ederek ayrıldık. Böyle bir seçimi ancak saat 13,15 ile Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun toplantısının yapıldığı saat 15,00 arasında olduğunu kabul etmek gerekir. Kâmil Coşkunoğlu, Âmil Artus, Osman Cevdet, Muammer Obuz arkadaşlarım ve ben orada yoktuk.

BAŞKAN — Efendim, Başkanlık ve Danışma Kurulunca tesbit edilen kontenjanlar dairelerinde geçici komisyonlara üye verilmesi komisyon başkanlıkları tarafından bildirilmiştir. Bu muteberdir ve Geçici Komisyon kurulmuştur. Seçim sistemine ait bir itiraz varsa o ayrı. Geçici Komisyon kurulmuş bulunmaktadır. Bu sebeple, biraz önce okunan; önerge üzerinde her hangi bir işlem yapılmıyacaktır. Ancak kurulmuş bulunan Geçici Komisyonun üzerinde tarafların şiddetli fikir mücadelesinde buldukları, geciktirme veya çabuklaştırma gibi tereddütlerin izalesi için Cumhuriyet Senatosunun vakarına ve vazife anlayışına yakışır bir şuurla eğilebilmesi için Geçici Komisyonun derhal toplanıp çalışmalarına başlamasını kendilerinden hasaten rica edeceğim. İçişlerinden yedi, Anayasa ve Adalet Komisyonundan yedi kişi ile kurulmuştur. İçişleri Komisyonunca seçilenlerin isimlerini şimdi okutacağım. Geçici Komisyonun; Cumhuriyet Senatosu Başkanı Enver Aka, yerini, toplantı saatini bildirecektir ve sayın üyelerin derhal toplanmalarını ve vazifelerini yerine getirmelerini rica edeceğim.

İçişleri Komisyonundan seçilenleri okutuyorum.

FAHRİ ÖZDİLEK (Tabii Üye) — Efendim, biraz evvel sunduğumuz önergeyi geri alıyoruz.

BAŞKAN — Önergeyi zaten muameleye koymadım.

Yüksek Başkanlığa

Cumhuriyet Senatosu Üyeleri Seçimi Kanununun değiştirilmesine dair kanun teklifini görüşmek üzere Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 4 . 2 . 1964 tarihli 17 nci Birleşiminde kurulması kabul edilen Geçici Komisyona aşağıda adları yazılı yedi üye seçilmiştir. Arz olunur.

İçişleri Komisyonu Başkanı
Muğla

Haldun Menteseoğlu

(A. P.) Haldun Menteseoğlu (Muğla)

(A. P.) Nedim Evliya (Maraş)

(C. H. P.) Eşref Ayhan (Ordu)

(Y. T.P.) Ziya Önder (Sivas)

(Tabii Üye) Ekrem Acuner

(Tabii Üye) Osman Köksal

(C. K. M. P.) Sadık Artukmaç (Yozgat).

BAŞKAN — Geçici Komisyon kurulmuş bulunmaktadır.

Geçici Komisyondan bütün karşılıklı mücadelelerin üzerinde vazifelerini yerine getirmelerinden emin ve müsterih bulunmaktayız.

Gündeme devam ediyoruz.

Cumhuriyet Senatosu

GÜNDEMİ

44 NCÜ BİRLEŞİM

28 . 3 . 1968 Perşembe

Saat : 15,00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL
KURULA SUNUŞLARI

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK
İŞLER

II

SORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTI-
RILAN İŞLER

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI
VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA
GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

1. — İstanbul Belediyesince 6188 sayılı Ka-
nun hükümlerine tevfikân Güzel Konutlar Ya-
pı Kooperatifine tahsis olunan arsanın müddet
bakımından istirdatı gerekirken bahsi geçen
kanunun 12 nci maddesinin ihlâl olunarak süre
temdidi yapıldığına ve bu yüzden belediyenin
büyük zarara uğratıldığına dair iddialar hak-
kında Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komis-
yonu raporu. (10/12) [Dağıtma tarihi :
20 . 3 . 1968]

2. — Cumhuriyet Senatosu Kontenjan Üyesi
Sadi Koçaş'ın, İstanbul köprüsü inşası konusun-
da Senato Araştırması istiyen önergesi (10/16)

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK
İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK
İŞLER

İstanbul Belediyesine 6188 sayılı Kanun hükümlerine tevfikân Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis olunan arsanın müddet bakımından istirdatı gerekirken bahsi geçen kanunun 12 nci maddesinin ihlâl olunarak süre temdidi yapıldığına ve bu yüzden belediyenin büyük zarara uğratıldığına dair iddialar hakkında Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu

**Cumhuriyet Senatosu
Araştırma Komisyonu Başkanlığı raporu**

01 . 2 . 1968

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Anayasanın 88 ve Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 134 ncü maddeleri uyarınca, İstanbul Belediyesine ait ucuz mesken sahasına ayrılmış ve Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis edilmiş olan arsalar hakkındaki yolsuzluk iddialarını araştırmakla yetkili kılınan komisyonumuz, görevini ikmal etmiş ve bu husustaki raporunu tanzim etmiş bulunmaktadır.

Söz konusu rapor Genel Kurula arz edilmek üzere ilişik olarak takdim olunmuştur. Saygılarımla.

Araştırma Komisyonu
Başkanı
O. Saim Sarıgöllü

Yüksek Başkanlığa

Anayasanın 88 ve Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 134 ncü maddeleri uyarınca İstanbul Belediyesine ait ucuz mesken sahasına ayrılmış ve Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis edilen arsalar hakkındaki yolsuzluk iddialarını araştırmakla yetkili kılınan komisyonumuz, 23 Mayıs 1967 tarihinde vazifesine başlamış, 22 Temmuz 1967 tarihinde tahkikatı ikmal ederek aşağıdaki raporu tanzim etmiştir.

Hâdisenin basına intikali :

Mezkûr arsa yolsuzluğu iddiası 1965 senesinden başlamak üzere, gazete sütunlarına intikal etmiş ve tekrar 1967 senesinde Dünya Gazetesinde başmakale olarak Sayın Falih Rifkî Atay tarafından, Milliyet Gazetesinin 5 nci sayfasında repörtaj, (9 yıl önce başlandı fakat hâlâ neticelenmedi) (Bir kadın milyonluk suiistimali önledi), (Bir kooperatife tahsis edilen ucuz arsaların mütaahhit tarafından 30 - 40 liraya satıldığı, inşaat ruhsatının uzatılması için de 100 000 liranın verildiği iddia ediliyor) (Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine ait arsaların bir mütaahhide devredildiği ve bâzı belediye meclisi üyelerinin nüfuz suiistimali yaparak inşaat müddetinin uzatıldığı ve menfaat temini ettikleri), şeklinde hâdiseye basına intikal etmiştir.

Cumhuriyet Senatosuna hâdisenin intikali :

16 . 3 . 1967 tarihli oturumunda Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Halûk Benkol tarafından gündem dışı bir konuşma yapılarak 15 Mart 1967 tarihli Dünya Gazetesinde Falih Rifkî Atay imzası ile yazılan başmakalede : Bir hayli zaman önce Güzel Konutlar Yapı Kooperatifi adıyla bir

yapı kooperatifinin Yıldız Asfaltı üzerinden İstanbul Belediyesine ait 20 000 M² lik bir araziye 30 000 liraya satınaldığı ve fakat müddetinde inşaatını ikmal edemediği uzun müddet muattal kaldığı ve bu müddet zarfında değerinin 20 milyon liraya yükseldiği ve kanuni müddet içinde inşaat tamamlanmadığı için, belediyeye iadeten intikali gerekirken 3 neü bir şahsa devredildiği, bu safhada hâdisenin belediye meclisine getirildiği ve fakat basının meseleyi ele alması ile belediye meclisince müddet temdidini teklifinin 1965 senesinde reddedildiği, gene başkamaleyeye atfen meselenin yeniden ele alınarak bir komisyon başkanı tarafından belediye meclisine Ekim ayında getirilerek bu defa müddet temdidinin geçirildiği, mevzuun gözden kaçtığı, kimsenin dikkatini çekmediği, yayılmadığı ve duyulmadığı, kendisinin de ancak hâdiseyi 15 . 3 . 1967 tarihli Dünya Gazetesindeki başmakaleden öğrendiği cihetle, meseleyi Umumi Heyete getirdiğini beyanla Adalet Partisi iktidarının gösterdiği büyük çabalar içinde, suiistimal, rüşvet ve irtikâba karşı Hükümetimizin uyanık, titiz ve affetmez tutumunda kimsenin tereddüdü olamaz, esbabı ile Hükümetimizin bu iddiaları tahkik ederek hakikati meydana çıkarması, var ise suçluları adalete teslim etmesi ve bu tahkikatı süratle ikmal ettirerek, neticeyi Yüksek Senatoya bildirmesini ehemmiyetle istirham etmiştir.

Bu gündem dışı konuşmadan bir kısır ay sonra Cumhuriyet Senatosunun 4 . 5 . 1967 Perşembe gününe tesadüf eden 57 nci Birleşiminde Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Halûk Berkol, Ankara Üyesi Turgut Cebce, Trabzon Üyesi Ömer Hocaoğlu ve Ankara Üyesi Yüğit Köker tarafından verilen İstanbul Belediyesine 6188 sayılı Kanun hükümlerine tevfiikan Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis olunan arsaların müddet bakımından istirdadı gerekirken bahsi geçen kanunun 12 nci maddesinin ihlâl olunarak süre temdidini yapıldığına ve bu yüzden belediyenin büyük zarara uğratıldığına dair iddialar hakkında araştırma istiyen 27 . 4 . 1967 günlü ve 55 nci Birleşimde Cumhuriyet Senatosu Umumi Heyetine sunulan taktirin İctüzük hükümlerine göre müzakeresine geçilmiş ve İctüzüğün 133 nci maddesi uyarınca Senato araştırması açılmasını teklif eden taktir okutulduktan sonra taktir sahibi Halûk Berkol'a söz verilmiş müdellel ve mufassal bir surette taktirini izah eden üye Halûk Berkol'dan sonra Hükümet adına İmar ve İskân Bakanı Sayın Haldun Mentешеoğlu'na söz verilmiştir.

Sayın Bakan, hâdiseyi hikâye ile belediye meclisinin böyle müddeti geçmiş inşaatlara 6188 sayılı Kanunun sarıh hükümlerine göre bir müddet temdidi verme yetkisinin bulunmadığını ve teftiş organının tahkikatını bitirmek ve keyfiyeti fezlekeye bağlamak üzere olduğunu, hâdisenin bu tarzı cereyanına objektif olarak bakıldığı zaman endişeler tevlimeden bir manzara arz ettiğini beyan ile, Araştırma Komisyonunun kurulması hususunun takdire vabeste oluğu beyanından sonra Araştırma Komisyonu kurulması hakkındaki taktir oya arz edilmiş ve Komisyonun 7 kişiden müteşekkil olmasını öngören bir taktir ile birleştirilerek oya arz edilmiş ve kabul edilmiştir.

16 . 5 . 1967 gün ve 60 nci Birleşimde 7 kişiden müteşekkil kurulması kararlaştırılan Araştırma Komisyonuna siyasi parti ve siyasi grupların orantılarına göre bildirilen isimler oya arz edilmiş ve kabul edilmek suretiyle,

Adalet Partisinden :

Osman Saim Sarıgöllü (Aydınlı)
Osman Salihoğlu (Sakarya)
Kemal Şenocak (Afyon Karahisar)
Macit Zeren (Amasya)

Cumhuriyet Halk Partisinden :

Ekrem Özden (İstanbul)

Millî Birlik Grupundan :

Sezai O'Kan

Kontenjan Grupundan :

Ömer Ergün

Seçilmişler ve İktüzük hükümlerine göre ayrı bir teklif yapılmadığına göre araştırma müddeti iki ay olarak Başkanlık Divanınca teklif ve oylanarak kabul edilmiştir.

Komisyonun vazife taksimi ve araştırmaya başlangıcı :

Komisyon üyelerine vazife taksimi ve işe başlamak üzere 23 . 5 . 1967 tarihi için Başkanlık Divanınca yapılan tebligat üzerine mezkûr üyeler Cumhuriyet Senatosu komisyonlarına tahsis edilen binanın 2 ncı katındaki İktisadi ve Sosyal İşler Komisyonuna ayrılan (148) numaralı salonda toplanmış ve aralarında Başkanlığa Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi O. Saim Sarıgöllü'yu, Sözeülüğe Sakarya Üyesi Osman Salihoglu'nu, Kâtipliğe, Millî Birlik Grubundan Sezai Okan'ı ittifakla seçmişlerdir.

Araştırma Komisyonunun vazifeye başlangıcı :

Komisyonumuz, vazife taksimini yaptığı 23 . 5 . 1967 tarihinde;

Başkanlığa vazife taksimi yaptığını, vazifeye hukukan ve fiilen başladığını, ve fakat yetki bakımından bir sarahat olmadığı, araştırma konusunun İstanbul il hudutları içinde bulunmasıyla orada da araştırma yapabilmek için yetki talebetmiş ve bu hususlar ikmal edilerek ilk olarak Ankara'da araştırma konusu ile ilgili malûmat ve teftiş konularına ait hususlar ele alınmıştır.

Ankara'da :

1. Ticaret Bakanlığına bir tezkere yazılarak araştırma konusu olan kooperatifin kuruluşuna ait tüzük ve kooperatif üyelerinin isim, soyadı ve adresleri ile halen kooperatif tüzüğünde bir tadilat olup olmadığı, var ise tadilleri ile ve halen muteber bir kooperatif olup olmadığı,

2. İçişleri Bakanlığına, araştırma konusu olan hâdiseye Bakanlığın hangi tarihte muttali olduğu, tahkikata başlanmış ise bu tahkikat hakkında, tahkikat ikmal edilmiş ise fezlekenin bir suretinin gönderilmesi hakkında,

3. — İmar ve İskân Bakanlığına, araştırma konusu meseleye el konulduğunu bildiren İmar ve İskân Bakanının beyanına atfen teftiş neticesinde yazıldığı bildirilen fezleke suretinin gönderilmesi hakkında,

4. — Tahkikat konusu olan arsaların kayıtlı bulunduğu İstanbul İli Beşiktaş Tapu Sicil Muhafızlığına, pafta, ada, parsel ve sarih adres zikredilmek suretiyle, Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis edilen ucuz mesken sahası olarak ayrılan bu arsaların hangi tarihte kooperatif adına tescilinin kaç lira bedelle yapıldığı, üzerinde mülkiyeti tahdit eden ipotek, haciz, tedbir gibi kayıtların bulunup bulunmadığı, var ise kimselere ne miktar ve ne sebeple ve ne isimde kayıt düşürüldüğü,

Kooperatife tahsis edilen bu arsalarından başka bir hakiki ve hükmi şahsa intikal etmiş olan var ise, kimin tarafından ve ne gibi bir yetkiye ve yetki müstenidatını bildirir incelemenin 12 Haziran 1967 tarihine kadar ihzarı hususunda,

Cumhuriyet Senatosu Umumi Heyetine meselenin intikalinde rolü olan Dünya Gazetesi Başmuharriri Falih Rifki Atay'a 12 Haziran 1967 tarihinden itibaren kendilerinin malûmatlarına müracaat edileceği cihetle, Komisyonumuzca verecekleri başkaca malûmat ve var ise vesaikin hazır bulundurulması hususunda,

Yüksek Araştırma Komisyonunca Komisyon Başkanına verilen yetki üzerine tezkere ve mektuplar yazılmıştır.

5. — Ankara'da hazır bulunan ve araştırma konusu hakkında konuşan ve Araştırma Komisyonu kurulması hakkındaki takrire imza koyan Cumhuriyet Senatosu üyelerinde Halûk Berkol, Yiğit Köker ve ve Turgut Cebe dinlenmiş ve fakat hâdisenin İstanbul'la ilgili olması, bildirecekleri isim ve verecekleri sarih bilgileri İstanbul'da vermeleri lüzumunu beyan eylemeleri üzerine tekrar dinlenmeleri nazara alınmıştır.

6. — Komisyonumuza bir daktilograf ve bir stenograf tefrik ve temini istenmiş ise de, bir daktilograf Komisyon emrine verilmiştir.

7. — Yukarıda adı geçen bakanlıklardan talebedilen malûmat ve belgeler takip ve tedarik edildikten sonra ayın 12 sinde İstanbul'da bulunmak ve T. B. M. Meclisinin denetiminde bulunan Dolmabahçe Sarayı, Saraylar Müdürlüğü binasında İdare Âmirleri emfinde bulunan oda ve salonda, tahkikatın rahatça seyrini temin için vâkı talebimiz Cumhuriyet Senatosu Başkanlık Divanı'na temin edildiği cihetle, yukarıda yazılı mahalde görevine devam etmek üzere Ankara'dan ayrılmış ve 12 Haziran 1967 tarihinde İstanbul'da görevine devam etmiştir.

İstanbul'daki araştırma

A) Beşiktaş Tapu Sicil, Muhafazahından Ankara'dan yazılmak suretiyle talebedilen malûmat celbedilmiş, tapu kayıtları üzerinde Tapu Sicil Muhafazahında evrak üzerinde gerekli tetkikat yapıldıktan sonra, Tapu Kadastro İstanbul Bölge Müdürlüğünce temin edilen teknik elemanlar ile tetkik konusu olan arsa ve üzerinde inşa edilmiş ve edilmekte olan binaların bulunduğu Beşiktaş Yıldız asfaltı üzerinde Balmumeu çiftliği ittisalındaki Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine ait arazinin ve binaların bulunduğu mahalle gidilerek parsel tatbikatı, mevzii imar ve plân tatbikatı, inşaatın biten ve ikmal edilmemiş bulunanların iskâna tahsis edilendiler ile edilmeyenlerin durumu tetkik edilip, Komisyon üyelerince görülüp lüzumlu izahat alınmıştır.

B) İstanbul'da temin edilen tapu kayıtları ve tapu kadastro teknisyenleri ile mahallinde vâkı tetkikattan sonra telefonla ve yazı ile Güzel Konutlar Yapı Kooperatifinden, kooperatifin statüsü ile değişen üyelerinin ad, soyadı, meslek ve adresleri ve lüzumlu vesaikın Komisyonumuza ibrazı talebedilmiş Kooperatif idare Heyeti Başkanı ve idarede malûmat sahibi ve işlerin safhasını bilen ve halen İdare Heyeti Üyesi bulunan Ali Gömeç davet edilerek malûmatlarına müracaat edilmiş ve muhtelif muhabere sonunda talebedilen belgeler temin edilmiştir.

C) Araştırma konusunun takibedilen seyri ve araştırma konusu ile ilgili 6188 sayılı Kanunun 12 ve alakalı maddeleri gereğince belediye başkan ve alakalı daire yetkilileri ve mezkûr kanuna göre icraya müessir 1580 sayılı Belediyeler Kanununa göre, karar organı olan belediye meclisi ve komisyonları başkan, başkanvekilli ve üyeleri ile belediye meclisince müttihaz konumuzla ilgili kararlarda vazife ve tesiri görülenlerin kanunlara göre icra ve itiraz yetkisi bulunanların, bu arada İstanbul Belediye Başkanı ve Valisinin de malûmatlarına müracaat edilmek ve belediyenin konumuzla ilgili müdürlüklerinden araştırmamıza yarınacak belge ve kararları kolayca temin edebilmek için araştırmamızın, İstanbul Belediye Riyasetince komisyonumuza tahsis edilen Belediye Encümen Salonunda devamına karar verilerek 20 Haziran 1967 tarihinde İstanbul Belediye Sarayında Araştırma Komisyonuna tahsis edilen salonda araştırmaya devam edilmiştir.

D) Her iki merkez ittihaz edilen mahalden Dünya Gazetesi ve Sayın Falih Rifki Atay'ın ev telefonundan vâkı davet taleplerimiz sonunda kendisinin dinlenmesi mümkün olamamıştır.

E) Arsa suiistimaline adı karışan Mutaahhit KAZEZ dâhil, komisyonumuzca dinlenmesine karar verilen, 42 kişi dinlenmiş ve 4 büyük klâsörü teşkil eden belge, belediye meclisi zabıt ve alakalı daire vesaik suretleri tedarik edilmiştir.

Mâdisemizle ilgili kanunlar ve mevzuat :

1. T. B. M. Meclisinin 24 . 7 . 1953 tarih ve 6188 sayılı Bina yapımını teşvik ve izinsiz yapılan binalar hakkında ve halk arasında Gecekonduları namı ile mâruf Kanun,
2. 5228 sayılı ve mevzuabâhis arazinin Hızlımeden belediyeye devri hakkında 5228 sayılı Kanun,
3. 5432 ve 2901 sayılı Kanun.
4. 1580 sayılı Belediyeler Kanunu ve Belediye meclisinin çalışma usulüne dair Talimatname,
5. İmar ve İskân Kanunu ve Talimatnamesi,
6. 6188 sayılı Kanunu kaldıran 775 sayılı Kanun.
7. Şahıs ve kooperatiflere verilecek mesken kredisi ile ilgili kanun ve mevzuat.

Araştırma konusu arsaların ve belediye ile Güzel Konutlar Yapı Kooperatifi arasındaki münasebetin başlangıç ve safahatı :

24 . 7 . 1953 tarihinde kabul edilen ve 29 . 7 . 1953 tarih ve 8470 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 6188 sayılı ve Bina yapımını teşvik ve izinsiz yapılan binalar hakkındaki Kanun ve esbabı mucibesi tetkik edildiğinde, bu kanunun 2 nci Cihan Harbinin devamı sırasında ve ondan sonra memlekette artan nüfusun ve bu meyanda dar gelirli vatandaşa, Türk işçisine, fakir vatandaşa mesken sağlamak ve bu vatandaşların mesken ihtiyaçlarını karşılamak için zaruretin ittiği izinsiz ve Gecekondu Kanunu namı ile adı yaygın hale gelen (Gecekondu) gayrisihhi ve kanunsuz mesken yapımını önliyerek vatandaşın ucuz meskene kavuşturulmalarını temin yolunu açmak gayesiyle çıkarılmış olduğunu görmekteyiz.

Bu kanunun neşrinden sonra 5228, 5432 ve 2901 sayılı kanunlarla belediyelerin sınırları içinde ve belediyenin mülkiyetinde bulunan ve bu kanunun neşrinden sonra belediyenin mülkiyetine geçecek arazi ve arsalardan belediye meclisi kararı ile belli edilecekler bu kanun hükümleri dairesinde mesken yapımına tahsis edilecektir, âmir hükmünü sevk etmiştir.

1. Belediyeler bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki belediye sınırları içinde,

a) Hazinesinin,

b) Özel idarelerin,

c) Katma bütçeli dairelerin, mülkiyetinde,

d) Katma bütçeli dairelerin mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan arazi ve arsalardan,

1. İmar plânında belli bir ihtiyaç ve maksada tahsis edilmemiş,

2. İmar plânına göre mesken yapımına elverişli bulunanların belediyelere devrini âmirdir.

e) Bu arazi ve arsaların, belediyelere devri yapıldığı yıl arazi vergisine matrah olan kıymeti üzerinden, vergi de kayıtlı kıymetleri bulunmayan arsalar o mahaldeki son tahrirdeki emsal kıymetlere göre belediyelere devirde, devir kıymeti olarak esas alınacağını âmirdir. Buna göre, vazn kanunun alım satımdaki arsa ve arazi rayiçleri ne olursa olsun hiç mesabesindeki bir bedel ile sırf belde sâkinlerini meskene kavuşturma mebdeinden hareket ettiğini görmekteyiz.

Vazn kanun ucuz mesken için belediyelere devrini öngördüğü arsa ve arazinin şehir ve kasabalarındaki smai ve iktisadi ve ticari faaliyet merkezlerinin dışında ve halkın oturduğu kesif bölgelerin haricinde olmasını da yüksek değerli arsa ohaaları bakımından bâzı kayıtlarla hariç tuttuğu görülmektedir.

f) Bu arsalardan ve araziden gerek tahsis ve gerekse 2490 sayılı Kanuna göre inşaat için satılacaklardan elde edilen meblâğın da belediyeye bir gelir değil ve fakat ucuz mesken için tahsis edilen sahaların su, yol, meydan ve kanalizasyon ve elektrik gibi, âmme hizmet ve tesislerinin vücuda getirilmesi için bir fonda toplanması da öngörülmüştür. Bu anlayış ve esprî içinde yabancı memleketlerdeki belediyelerin gerek mesken ve gerekse gıda maddeleri için kurdukları fon ve malî müesseselerin Cihan Harbi gibi büyük badirelerde değil yalnız o şehri, hattâ bağlı buldukları memleketlere bile faydalı olduğunu İkinci Cihan Harbindeki Belçika'nın başkentinden mîsâl alabiliriz. Bu kanunun diğer maddelerini de tetkik edersek görürüz ki :

2. Kendisinin olan veya kendisine devredilen arsa ve arazilerin,

a) Mesken ihtiyacını karşılamak gayesiyle belediyelerin toplu halde ucuz ve basit meskenler inşaaı,

b) Fabrika ve işyerleri civarında bulunan arsaların işçi ve memurlara ucuz mesken arsası olarak tahsisi,

c) Dar gelirli vatandaşlara toplu veya kooperatif halinde tahsis edilerek ucuz meskene kavuşmalarını temin etmek.

Görülüyor ki kanunun tek gayesi, çok ucuz bedel ile arsa veya arazi temin etmek ve bu noktadan hareket ile gecekondu yapımını önlemek, mülkiyete taarruzu durdurmak, vatandaşı ucuz ve sıhhi meskene kavuşturmadır. Hal böyle olunca, vatandaşın bu kanun tatbikatından da haberi-

dar olabilmesi için belediyenin bu kanun tatbikatı için elinde bulunan veya elde ettiği arsaların kanunda yazılı şartlara göre belediye meclisi kararı ile evvelâ ucuz mesken sahası olarak tahsisi ve ilânı gerekmektedir.

d) Belediyelerin eline geçen arazi ve arsalarla belediyelerin mülkiyetinde olup belediye meclislerince belli edilecek arsalar kur'a ile ve maliyet takdiri sureti ile, müracaatçı tek ise ona, talip birden ziyade ise kur'a ile tahsis edileceği yazılı bulunmaktadır. Aleniyeti temin ve suiistimali önlemek için de tahsis edilecek arsa ve arazilerin gazete ile mütaaddit kere ilân ve birer hafta fâsıla ile üç defa mahallinde keza ilân mecburiyeti de konmuş bulunmaktadır. Maliyetin takdirini de kanunun 11 nci maddesi hükmü bağlamıştır.

Yukardan beri verdiğimiz izahat gereğince Hazineden vergi kıymeti üzerinden alınan bu arsalar İstanbul, Beşiktaş, Mecidiyeköy, Yıldız asfaltı üzerinde ve Balmumeu çiftliği bitişindeki 20 dönüm miktarındaki imar plânına bağlı müfrez arsalar, ucuz mesken sahası olarak tefrik edilmiş ve gerekli ilânlar yapıldıktan sonra zuhur eden muhtelif tallipler arasında kur'a çekilmek suretiyle 86 üyesi bulunan ve 86 ev yeri için talip Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis edilmiş olduğunu tesbit etmiş bulunmaktayız. Bu tahsis keyfiyetine kadar, yani kanunun emrettiği şekilde 22 . 10 . 1954 tarihinde Belediye Encümeninde noter huzurunda çekilen kur'a ile 6188 sayılı Kanununun 15 nci maddesinde yazılı şartları haiz buldukları bildirilen üyelere halen Beşiktaş Mecidiyeköy mahallesinde Balmumeu mevkiinde kadastronun 42 nci paftasında 345 - 346 - 347 - 179 adalarında (88 - 113), (1 - 22, 70 - 87 - 114), (2, 51, 49, 48) parsel numaralarından müteşekkül 86 üyeye 86 ev yerini muhtevi arsalar tahsis edildiği tesbit edilmiştir.

Kur'anın çekilmek sureti ile Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine 86 üyeye 86 ev yapmak için kur'anın çekilişi ve tahsis tarihi olan 22 . 10 . 1954 tarihinden İstanbul 6 nci Noterliğinde İstanbul Belediyesi adına Reisvekili Muavini Sedat Erkoğlu ile Mahdud Mesuliyetli Güzel Konutlar Yapı Kooperatifi arasında akdedilen 19 . 9 . 1955 tarihli arsa tahsis sözleşmesi tehirine kadar hiçbir muamele yapılmamış ve mezkûr kooperatif adına kanunun emrettiği şekilde yirmibin metrekarelik arsanın tamamı tahsisi hukukî bir belgeye istinadettir.

Bu belgeye istinaden mezkûr kooperatif adına (Belediyece takdir edilen maliyet değeri arsa bedeli 29 283 sarf edilecek yol, su, elektrik v. s. tahmini sarf değer tutarı olan 390 729,44 lira ki cem'an 420 012,94 liralık belediye lehine üçüncü derece ipotek tesis edilmek ve hiçbir nakit alınmamış olarak) ferağı yapılarak 14 . 10 . 1955 tarihinde tapuca tescili yapılmıştır.

Kanunun getirdiği bütün bu kolaylıklar ve tahmil ettiği mecburiyetler:

6188 sayılı Kanunun kendilerine ucuz mesken sahalarından arsa tahsisi yapılanlara 12 nci ve diğer maddeleri ile mecburiyetler de tahmil etmiştir. Şöyle ki: Madde 12 aynen «kendilerine arsa tahsis ve tescil edilenler, tescil tarihinden itibaren, bir yılda başlamak ve iki yılda bitirmek şartı ile, imar pânına uygun bina yaptırmaya mecburdurlar.»

Bu şartlara riayetsizlik halinde Belediye, gayrimenkulü hiçbir hüküm istihsaline hacet kalmaksızın geri alır.

Binaya başlanmış ise, ödenmiş olan arsa bedeli;

Bina kısmen yapılmış ise, arsa bedelinin ödenmiş kısmı ile birlikte yapılan inşaatın umuma belediyece takdir olunacak bedel sahibine ödenir ve arsa veya arsa ile beraber bina belediyenin mülkiyetine geçer.

Belediyece takdir edilecek bedele karşı, alâkahlı, tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde sulh hukuk mahkemesine itiraz edebilir.

Sulh hukuk mahkemesi 15 gün zarfında umumi hükümler içerisinde yeniden kıymet takdir eder.

Sulh mahkemesinin takdir edeceği kıymet kati olup, aleyhine kanun yoluna başvurulamaz.

Madde 121 :

Bu kanun gereğince arsa tahsis olunanlardan, belediyece kendilerine tebliğ tarihinden itibaren her hangi sebeple olursa olsun, 6 ay zarfında akid ve tescil muamelesi yaptırmayanlar sıradaki haklarını kaybederler.

Madde 19 :

Ölüm, emeklilik ve memuriyet nakli halleri ile Türkiye Emlâk Kredi Bankasının ipotekli alacaklarından dolayı yapılacak satışlar müstesna olmak üzere, bu kanuna göre belediyelerce tahsis olunan arsalar üzerine inşa edilen binalar 10 yıl süre ile satılamazlar.

Madde 20 :

Bu kanun gereğince belediyece tahsis olunan arsalar ile bu arsalarla yapılacak binaların, tipleri, mahallî şartlara göre en ucuz fiyatı maliyetini sağlayacak tedbirleri, kullanılacak malzemenin cinsleri, oda ve müştemilâtı, yüzölçüsü ve irtifası Yapı ve yollar Kanunu hükümleri ile mukayyedolmaksızın, belediye meclisleri tarafından hazırlanarak Bayındırlık Vekâletince aynen veya taddilen tasdik edilecek esaslar dâhilinde tesbit olunur demektir.

Madde 16 :

Mesken kooperatiflerinin üyeleri bu kanundan istifade şartlarını haiz kişilerden teşekkül ettiği ve üyelerin en az 25 ev veya 25 daireli bir veya mütaaddit apartmanlardan aşağı olmamak şartıyla ve bu inşaatın yarısını yapacak sermayeyi temin etmiş olduklarına dair banka kefaleti gösterildiği takdirde tercihan kooperatiflerin ihtiyaçlarına yeter miktarda arazi ve arsa verilir, denilmektedir.

Yukarıya aynen aldığımız maddeler veya fıkralar kanunun maksat ve gayesini ve suiistimalleri önlemek kasıt ve gayesi ile sarih ve kati hükümler sevk etmiş bulunmaktadır.

Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine İstanbul Belediyesince vâkı tahsise ve 6188 sayılı Kanunun hâdisemizle ilgili olan maddelerini gördükten sonra,

Komisyonumuzun kurulmasına esas olan önerge ve Cumhuriyet Senatosu Umumi Heyetinin kararına bir nazar atarsak araştırma konumuz sarahata kavuşacaktır.

Komisyonumuz neyi araştıracaktır.

Cumhuriyet Senatosu Umumi Heyetinin nazar alıp karara bağladığı önerge aynen,

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İstanbul Belediyesince, 6188 sayılı Kanun hükümlerine tevfikân Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis olunan arsanın müddet bakımından istintladî gerekirken bahsi geçen kanunun 12 nci maddesinin ihlâl olunarak süre temdidî yapıldığı ve bu yüzden belediyenin büyük zarara uğradığı iddiaları basında yer almaktadır.

Umumi efkârda geniş akisler uyandıran bu iddianın sıhhat derecesini ve hâdisenin oluş şeklini tesbit edebilmek üzere İctüzüğün 133 nci maddesi uyarınca Senato Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

İmzalar

Bu önerge Umumi Heyette aynen oylandığına göre, araştırma konusu Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine belediyece vâkı arsa tahsis ve tapuya tescilinden sonra 6188 sayılı Kanunun 12 nci maddesine muhalefetin başladığı tarih ve muameleleri kapsamaktadır.

12 nci maddeye muhalefet ne zaman başlar. Bu tarih ve muameleyi tesbit de mümkündür ve hükümde yukarıda maddeyi aynen aldığımız göre evvelâ arsanın tahsis ve tescil tarihini tesbit iktiza etmektedir. Bu da arsa tahsis tarihi 22 . 10 . 1954 - tahsis sözleşmesinin tarihi 17 . 8 . 1955,

tapuya tescil tarihi ise 14 . 10 . 1955 tarihi bulunduğuna göre, 12 nci maddeye göre hesaplanacak tarihe esas olan tahsis bu tarihtir. Belediyenin geri alabilme hakkının doğması için tetkik edilecek nokta :

1. Tescil tarihinden itibaren bir sene içinde başlanmış mı?
2. İki yılda bitirmiş midir?
3. Bu müddetleri değiştirebilir mi? Değişirse yetkili merci neresi veya kimdir? Azamî müddet üç yıldır.

Mahallen vâkı görgü hali ile iddialar, bir yıl içinde başlanmadığı değil ve fakat üç yıl zarfında ikmal edilmediği olduğuna nazaran ikmal tarihi üç yıl sonraki bir tarih olacaktır. Bu da tescil tarihi 14 . 10 . 1955 olduğuna göre, üç yıl sonraki tarih 14 . 10 . 1958 tarihidir.

Bu durum karşısında 14 . 10 . 1958 tarihinde inşaat bitirilmediğine göre belediyece 15 . 10 . 1958 tarihinde arsa ve inşaatı el koyarak geri alınması kanunun madde ve ruhuna uygun bir emir iken yerine getirilmemiştir. Bu hal 1965 yılına kadar da kanun emrine aykırı olarak devam etmiş ve bugüne kadar da devam edegelmiştir.

SAFHALARI VE NEDENLERİ

Belediyenin el koyma yetkisinin doğduğu tarih olan 15 . 10 . 1958 tarihine kadar cereyan eden muameleler :

1. 6188 sayılı Kanunun emri gereğince Genel Meclisin 23 . 2 . 1954 tarihli oturumunda belediyece ait ve 5228 sayılı Kanunla intikal etmiş arazi ve arşalardan imar hudutları haricinde kalanların imar hudutları içine alınması ve bunlar içinde araştırma konusu olan arşaların ucuz mesken sahası olarak belirtilmesi İmar Komisyonunun 24 . 2 . 1954 tarihli raporu ile tasvibe arz edilmiş ve Genel Meclisin 25 . 2 . 1954 tarihli toplantısında kabul edilmiştir.

2. 6188 sayılı Kanunun 9 ve 20 nci maddeleri gereğince ucuz mesken sahası olarak tahsis edilen arsa ve arazide inşaatı tanzim eden mevziî imar plânları İstanbul Belediyesi Emlâk ve Kamulaştırma Müdürlüğünce tanzim edilmiş ve Genel Meclisin kararına bağlanarak tasdik için gönderildiği Bayındırlık Bakanlığı Yapı ve İmar İşleri Reisliği sayı 32 - 9073 ve 17 . 3 . 1954 tarihinde tasdik edilenler meyanında İstanbul Belediyesi Başkanlığına gönderilmiştir.

Tetkik ettiğimiz evraka göre ve dinlenen şahitlerin beyanına nazaran Beşiktaş Mecidiyeköy Bahumcu mevkiindeki ucuz mesken sahası olarak tevziî gazetelerle 3 . 7 . 1954 tarihinde ilân edilen ucuz mesken mahallesinin muhtelif tarihlerde ilânları sonunda 18 . 8 . 1954 tarihli akşamına kadar vâkı müracaatları tesbit eden müracaat defterine göre 153 hakiki şahıs ve 17 mesken kooperatifinin müracaat etmiş olduğu mezkûr kanunun 16 nci maddesinin kooperatiflere tanıdığı tereih nazara alınarak ve bunlardan da 6 tanesi 16 nci maddede gösterilen inşaat bedelinin yarısına ait banka kefaletini getirmiş olduklarından bu 6 sı, 3 ü de mezkûr kanunun 16 nci maddesi hükümlerinden faydalanarak bâzı mecburiyetlerden vâreste tutulan 3 işçi kooperatifi ki, ceman 9 kooperatif 22 Ekim 1954 gününde ve noter huzurunda çekilen kur'a ile 9 parça ve 86 parsel, 86 evlik arşanın değişik sermayeli ve mahdut mesuliyetli Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine isabet etmiş ve tahsis Daimî Encümenin 22 Ekim 1954 tarihli toplantısında karara bağlanmıştır.

3. 9 parça ve 86 parsellik ve 86 evlik bu ucuz mesken mahallesinin 17 . 3 . 1954 tarih ve 32/9073 sayılı yazıları ile tasdik edilen mevziî imar plânında belediyece tanzim edilmiş 86 ev yeri tesbit edilmiş bulunmakta idi.

Kanuna muhalefet :

4. Bu tarihten sonra kooperatife tahsis edilen 2 nci mevziî imar plânı teklifi ile başlamaktadır. Mezkûr kooperatif yetkilileri tarafından hazırlanan mevziî imar ve ifraz plânı İstanbul Belediyesi İmar Müdürlüğünce tetkik edildikten sonra tasdik için İstanbul Belediye Meclisine sevk edilmiş, Belediye Meclisi 6188 sayılı Kanun ve tatbikatı ile görevli olarak kurulan belediyenin Mesken ve Gecekondu Müdürlüğünün mütalâasını almadan İmar Encümenine sevk etmiş, İmar En-

cümeni de Mesken ve Gecekondu Müdürlüğünün mütalâasını almadan ve 6188 sayılı Kanunun âmir hükümlerini yerine getirmeden ve ona aykırı olarak ve gerek ciheti tahsis olunan 86 üyeye 86 ev yerî ve gerekse Belediye ile Güzel Konutlar Yapı Kooperatifi arasında İstanbul 6 nci Noterliğinde akdedilmiş olan arsa tahsis sözleşmesinin sarîh hükümlerine aykırılığı ve tapuya vâkı bütün bu hususları cami tescil de nazara alınmadan 23 . 10 . 1955 tarihli mazbatayı tanzim ile Belediye Meclisinden gerekli karar istihsal edilmiş, ve muameleyi İmar Müdürlüğü Valilik kanalıyla tasdik için Nafia Vekâleti Yapı ve İmar İşleri Reisliğine gönderilmiştir.

Mezkûr Bakanlığın İstanbul Valiliğine cevaben yazdığı 40765 sayı ve 20 . 12 . 1965 tarihli yazılarında teklif edilen mevzii imar plânındaki blok apartman sitesinin hektar başına 320 kişi almasının esbabı mucibesinin kabul edilmediğinin ve hektar başına 200 kişi düşünölmüş nâzım imar plân esaslarının değıştirilmesi uygun görölmediğı ve plânda bu yolda değışiklik yapılarak onandığı bildirilmiş ve fakat onların da gözünden bu mevzii imar plânı tadilinin şahısların kendi arsalarına yaptıkları inşaatla ilgili olmayıp 6188 sayılı Kanuna göre ucuz mesken olarak hazırlanmış bir plânın tatbikatı bulunduğı ve ucuz mesken inşaatının tatbikatı olan birinci plânın ipkasının zarureti gözden kaçmış bulunmaktadır.

İmar Müdürlüğünün 7 . 12 . 1956 tarih ve 5427 numaralı yazılarına muhtelif tarihlerde yazılan yazılara karşı Belediye Mesken ve Plânlaştırma İşleri Müdürlüğü tarafından 25 . 4 . 1957 tarihli yazı ile 17 . 3 . 1954 tarih ve 32/9073 sayılı yazısı ile tasdik ve tekemmül ederek müsaddak imar ve ifraz plânı şehir imar plânları üzerlerinde işlenmesi ve şehrin diğer imar plânları mevzuunda hıfzı için 11 . 11 . 1954 tarih ve 4305 nolu yazı ile İmar Müdürlüğüne gönderildiğı,

Bu kere yukarıda tarih ve numarası gösterilen yazılarıyla bu plânın mevcudiyetinden ve tadilinden ve evvelki kararların iptalinden bahsedilmeksizin, değıştirildiğı ve Belediye Meclisinden geçirilerek katileştiğı evvelki plânda arazinin 86 ev yerinden ibaret bulunmakta 86 şahıs için kur'ada sıra kazanan mezkûr kooperatife tahsis edilip ferağın verildiğı; bu defa değışen plânda aynı şartların mutabakatı tetkik edilmeksizin binaların kat adedi ve her katdaki daire mesken adedi gösterilmemiş bulunması ve keza eski kararlara uygun olarak nâzım plânda yeşil saha olarak bırakılmış park yerî ve ücretsiz Belediyeye terkî, âmme için gazino, tenis kortları, çocuk bahçesi gibi sosyal tesislerin nerede ve nasıl yapılacağı bildirilmediğine göre bu hususun tetkiki projenin talebi ile anlaşılmaktadır.

Bu yazışmalar da gösteriyor ki, 6188 sayılı Kanun ve onun âmir hükümlerine muhalefet daha 1956 senesinde mezkûr kooperatifin mesul temsilcileri tarafından ihlâlâ başlanılmış ve buna Belediye İmar Müdürlüğü ve Encümeni ve Belediye Meclisi katılmak ve Mesken ve Plânlaştırma İşleri Müdürlüğünün ikazları nazara alınmadan ilgili organlarca devam edilmiştir.

86 evlik bir inşaatın yarısını yapacak sermayenin temin edildiğı nazarı itibara alınırsa bu plân değışikliği ile yapılması öngörölen 216 küsur lüks inşaatın ikmaline kooperatifin mali gücünün yetmeyeceğı ve fazla katların satılmıyacağı bu teşebbüsün tahtında 6188 sayılı Kanunun getirdiğı kolaylıklardan istifade ile ve fakat o kanuna muhalif birtakım gayeler ve menfaatler düşünöldüğünün gözden kaçmaması iktiza eder idi.

Kanuna uygun olarak tahsis ve muamelesi ikmal edilen, Mahdut Mesuliyetli Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis edilen ucuz mesken sahası arazi ve üzerindeki inşaatın serencamı böyle başlamış ve devam edegelmiş bulunmaktadır.

6188 sayılı Kanununun 12 nci maddesindeki âmir hüküm ve katî müddetlerin mururuna rağmen 1962 yılında ucuz mesken vasfında yapılmış ve ikmal edilmiş 48 daire iskân müsâadesi alınmadan 48 üyenin irtifama verilmiş ve geri kalan 5 blok 156 ilâ 170 dairelik inşaat yarım vaziyette kaldığı İstanbul Belediyesi Mesken ve Gecekondu Müdürlüğünün 26 . 10 . 1964 günlü yazısından anlaşılmaktadır.

Şu hale göre, 26 . 10 . 1964 tarihine kadar hiçbir Belediye organı ve görevliler tarafından 6188 sayılı Kanunun âmir hükümleri nazara alınıp gerekli işlemlerin yapılmadığını samahatle görölmektedir.

26 . 10 . 1964 tarihinde başyılan ilk hareket :

İstanbul Belediyesi Mesken ve Gecekondu Müdürlüğü 26 . 10 . 1964 tarih ve 5424 sayılı yazısı ile Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis edilen arsalar üzerine yapılan inşaatın müddetinde ikmal edilmediği cihetle 6188 sayılı Kanun 12 nci maddesinin tatbiki için Riyaset Makamından müsaade istenilmesi üzerine Kanununun âmir hükmünün icrasına tevessül edildiğini görmekteyiz. Bu yazı üzerine Riyasetin muvafakati istihsal edilmiş ve Hukuk İşlerine yazılan 4 . 11 . 1964 gün ve 5696 sayılı yazı ile mezkûr inşaatın kıymet takdiri muamelesinin icrası talebedilmiş ve Belediye Hukuk İşleri Müdürlüğünce 19 . 3 . 1965 tarihinde 2 nci Asliye Hukuk Mahkemesine kıymet takdiri tesbit dâvasının açılmış bulunduğunu görmekteyiz. Gecekondu Müdürlüğü, Kanunun 12 nci ve diğer ilgili maddeleri ile akdedilmiş mukavelenin hükümlerine muhalefeti tesbit etmiş ise de inşaatın başlayan faaliyetinin durdurulması hususuna tevessül olunmadığı anlaşılmaktadır.

Takdiri kıymet hususundaki muameleler cereyan ederken 1965 senesinin 4 Mayıs tarihinde Beşiktaş Belediye Şubesi Müdürlüğüne yeni tâyin edilerek vazifeye başlayan Erdoğan Tüzel 17 . 7 . 1967 tarihli ifadesinde, halen Beşiktaş Belediye Şubesi Müdürü olduğunu mevzuu tahkikat olan inşaatı yeni tâyin edildiğinde bölgesini dolayrken İmar Kanununun 10 ncu maddesine verilen inşaat müddetinin geçmiş olduğunu görerek 5 . 5 . 1965 tarihinde inşaatın temdit müddeti istihsal edilinceye kadar durdurulmasını emrettiğini, Şube Başmühendisi Halit Çarkman tarafından 6 . 5 . 1965 tarihinde Mühür altına alınarak inşaatın durdurulduğunu ve 7 . 2 . 1966 tarihine kadar inşaatın mühürlü kaldığını bu tarihte Belediye Riyaseti İmar Müdürlüğü ifadeli 966/591 sayı emir ile inşaatın ruhsata bağlanmış harcı alınmış 18 aylık şartlı bir ruhsatname ile inşaaata yeniden başlandığını beyan etmiştir. Demek ki :

Fiilî müdahale ve inşaatın durdurulması yalnızca İmar Kanununun 10 ncu maddesine muhalefet bakımından vukubulmuştur. Beşiktaş Belediye Müdürlüğünün hâdiseye yalnız bu yönden el koyması inşaat ruhsatında mezkûr sahanın 6188 sayılı Kanuna göre normal inşaat sahiplerine verilen müddetten kasa ve o kanuna verilmiş kayıtlı bir inşaat müsaadesi olduğunu anlayamamasından ileri gelmektedir. Bunun sebebi yukarıda da arz ettiğimiz gibi 6188 sayılı Kanunun âmir hükümlerinin daha 1955 yılında İmar Müdürlüğü ve İmar Komisyonunda ihlâl edilmiş bulunmasından ileri gelmektedir.

İnşaatın bu yolda durdurulmasına takaddüm eden muameleler :

1965 senesinin Millî Eğitim Bakanlığı Yapı İşleri Başkanlığı, Kooperatife ait bu binaların akademi ve teknik okul yurdu olarak kendilerine devrini talebetmiş usulî muameleler cereyan etmiş ise de Hukuk İşleri Müdürlüğü mesken olmak üzere Hazine'den alınan yeri başka maksatlarla tahşisi 6188 sayılı Kanunun 19 ncu maddesine muhaliftir mütalâası üzerine ret cevabı verildiği görülmüştür. Bunun gibi nâtamam binalara başka taliplerin de zuhur ettiği rivayet olunmuştur.

6 . 5 . 1965 tarihli inşaatın mühürlenmesi ve onu takibeden muameleler :

Mesken ve Gecekondu Müdürlüğünün talebi üzerine Hukuk İşleri Müdürlüğünce adli kazaya açılmış olan kıymet takdiri tesbit dâvası devam edegelmiş aynı zamanda 9 . 6 . 1965 günlü yazı ile ilgili kooperatiften tasfiye işlemine esas olmak üzere ortakların durumu, projeler, sarfiyata ait vesaik, kanuna göre verilmesi mecburi belgeler ve bilgi, talep ve tetkikler neticesiz kalmışsa da yazışmalar devam etmiştir.

Hâdisenin Belediye Meclisine intikali :

Belediye Meclisine intikali

1. İnşaatın durdurulması ve kıymet takdiri muamelesinin yapıldığı, hâdisenin dedikodulara meydan verilmenden biran evvel Belediye Başkanlığına keyfiyetin tahkiki ve Kavanin Komisyonuna dosyanın havalesini Belediye Meclis Riyasetine, Belediye Meclisi üyelerinin verdiği bir takrir ile (Bu takrir Komisyona havale edilmiştir. Takrir tarihi : 11 . 6 . 1965)

2. 8 . 6 . 1965 gün ve 4320 sayılı Mesken ve Gecekondu Müdürlüğünün Riyaset Makamına yazdığı yazısından mevzuubahis inşaatın müddetinde yapılmadığı, durdurulmuş bulunduğu ve bu

inşaat hakkında 6188 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin tatbiki için gerekli kıymet takdirinin yapıldığı, Hukuk İşlerinden lüzumlu mütalâanın alındığı ve binaenaleyh 12 nci maddenin tatbiki için Riyaset Makamının tensibine arz edildiği ve bu mütalâanın altına aynen

Belediye Meclisine takdim :

1. Belediye Kanununun 70 nci maddesine göre 1 000 Tl. sından fazla bir ihtilâfin sulhen veya dâva yolu ile halli hususunda karar ittihazi,

2. Müddet temdidi veya tasviye edilerek inşaatın ikmal ve bilâhara satılması veya iskân olunanların terki mütebaki kısmının tasviyesi kararı alınmak üzere 17 . 6 . 1965 tarihinde makamdan Saffet Gürtav imzası ile gönderilmiş ve Meclis Başkanlığı 18 . 6 . 1965 tarihinde Kavanin Komisyonuna havale etmiştir.

3. Kooperatif Mesken ve Gecekondu Müdürlüğünün 26 . 10 . 1964 tarihinden itibaren başlıyan sorularına cevap vermemiş ve talebettiği belgeleri göndermemiştir. 12 nci maddenin tatbiki için girişilen kıymet takdiri muamelesine 19 . 3 . 1965 tarihinde muhatabolmasına ve 5 . 5 . 1965 tarihinde inşaatın mühürlenmiş olmasına rağmen, 22 . 6 . 1965 tarihinde Belediye Meclisi Başkanlığına bir dilekçe ile müracaat ederek mevzuun tetkiki ve bir karar ittihazi talebedilmiştir.

Belediye Meclisinin, 29 . 6 . 1965 tarih ve 1965/233 sayılı Kararı :

Yukarıda izah ettiğimiz önerge, dilekçe, Mesken ve Gecekondu İşleri Müdürlüğünün Riyasete vâkı talepleri üzerine Riyaset teklifi olarak, Belediye Meclisine Kavanin Komisyonu mazbatası ile birlikte sevk edilerek gündeme alınmış ve müzakeresi icra edilmiştir. Bu müzakereye esas olan makam teklifi olarak Meclise havale edilen Mesken ve Gecekondu İşleri Müdürlüğünün yazısı ve bu yazıya Riyaset tarafından mütalâa şeklinde ve hem tasfiye ve hem de temdit hakkındaki teklif olmasına rağmen müzakere konusu yalnızca Belediye Meclisi üyelerinin hâdisenin tetkiki ile dedikodulara mahal verilmemek ve biran evvel bir karara varılarak Kooperatif ve Belâdiyenin, zarara sokulmaması şeklindeki önergeyi nazarı itibara alarak müzakere başlamış ve bu esnada Belediye Meclisi üyelerinden ve bu önergede imzaları bulunan Suat Yalkın, Mehmet Kurtoğlu, Ali Korkut, Niyazi Yıldırım, Mediha Artemel, Osman Yüceoğlu, Mustafa Turan, Hulusi Kabataş, Orhan Öktem ve arkadaşları hakkında diğer Belediye Meclisi üyelerinden Muzaffer Atakan, Ali Rıza Talay tarafından bu müddet temdidi muamelesinin menfaat temini sureti ile imza sahiplerinin Meclise getirdikleri yolunda ithamkâr ve ağır konuşmalar cereyan etmiş buna mukabil imza sahipleri itham edenleri ispata davet etmişler, müzakere bu hali alınca Riyaset mütalâa ve tekliflerinin yalnızca 6188 sayılı Kanunun 12 nci maddesi nazara alınarak ve Kavanin Komisyonu raporunun dışında ve ittifakla vardıkları 29 . 6 . 1965 tarihli oturumda karar fıkrası 6188 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin tatbiki ve makam tarafından Kooperatifin tasfiyesine gidilmesi kararlaştırıldı diye sona ermiştir.

Kavanin Komisyonu raporunda Kooperatif inşaatının 6188 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin âmîr olarak sevk ettiği hüküm ve müddet zarfında bitirilemeyişinin kredi teminindeki güçlüklerden ileri geldiği bu halin müzmin sebeboolarak kabulünün lüzumu, Kooperatifin 204 daireden ibaret olan inşaatının 48 dairesinin ikmal edilerek üyelerine tevzi edildiği ve uzun zamandanberi ikamet ettikleri, bu ikamet sebebiyle de 12 nci maddenin tatbikinin gayeye muhalif olacağı, bir an için geri alınmaya kalkılsa, kanunun vücut verdiği döner sermaye imkânlarının geri almaya kâfi gelmediği gibi Riyaset makamının da bu güçlüğü görüp taraftar olmaması belirtilmiştir. Raporunda bu kanuna göre kurulmuş, arsa tevzi edilmiş diğer kooperatiflere müddeter geçmesine rağmen tatbik edilmeyen 12 nci maddenin yalnız bu Kooperatife tatbikinin hak ve adalete uygun düşmeyeceği ve makamın teklifi göz önüne alınarak ve 18 aylık bir inşaat ruhsatı verilmek suretiyle müddet temdidinin doğru olacağı yazılıdır. Komisyon Başkanı Abdurrahman Şeref Lâç Mesken ve Gecekondu Müdürlüğünün yazısında işin tamamen tasfiyesi talebedildiği halde makam tarafından yazılı ve Saffet Gürtav imzalı alternatiflerle dolu bir taraftan tasfiye diğer taraftan mehil ihdası ileri sürülmekte bulunduğuna değinerek katî teklifin bilinmesi zaruretinin dermeyanla

bilhassa tasfiye kararı hakkında Belediye Riyasetince mi, yoksa Belediye Meclisince mi karar alma hususu yazı ile sorulmuş ve Riyaset adına Saffet Gürtav imzası ile Belediyeler Kanununun 70 nci maddesinin 13 ncü fıkrasına göre Kooperatif ve Belediye arasında bir ihtilâfın vücutu kıymet takdiri tesbit dâvası ile de mevcut iken ancak Belediye Meclisinin karar verebileceği ve Belediye Riyasetinin yetkisi dışında kalan bir hâdise olduğu şeklindeki cevap üzerine Komisyon Başkanının muhalif kaldığı görülmektedir.

Belediye Meclisinin 29 . 6 . 1965 tarihli toplantısında alınan 965-238 sayılı 12 nci maddenin tatbikına dair kararın neticeleri :

Güzel Konutlar Yapı Kooperatifi hakkında (6188 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin tatbiki ve makam tarafından Kooperatifin tasviyesine gidilmesi (kararlaştırıldı.) şeklindeki ve Kavanin Komisyonu mazbatasının reddini mutazammın metin,

1. Belediye Riyasetinin Güzel Konutlar Yapı Kooperatifi inşaatı hakkında 6188 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin tatbiki ve işin tasfiyesine 29 . 6 . 1965 tarihinde karar verildiği bir vâkiadır.

2. Belediye Reisliği Mesken ve Gecekondu Müdürlüğünün mütalâasını tasvip ile kıymet takdiri cihetine diğer bir deyim ile tasfiyeye tekdâim eden muamelelerin icrasına 1965 senesinin 3 ncü ayında tevessül etmiş bulunmaktadır.

3. — Bu icrai Belediye Meclisi kararı Güzel Konutlar Yapı kooperatifi yetkilileri tarafından Danıştay 6 ncı Dairesine 18.10.1965 tarihinde açılan bir dâva ile iptali talebedilmiş ve aynı zamanda tehiri icra talebinde bulunulduğu dosyalarımıza kayduğumuz suretlerden anlaşılmaktadır. Serd edilen iptal talebi esbabı mucibeleri meyanında enteresan olan mezkûr Belediye Meclisi kararının yazılış ve oylanış tarzındaki bir sehivden ibarettir ki, bu sehiv yukarıda yazdığımız karar fıkrasında da görüleceği üzere 12 nci maddenin tatbikinın makam tarafından Kooperatifin tasviyesine gidilmesi kararlaştırıldı şeklinde yazılmış olmasından ibarettir.

Belediye Meclisince mezkûr 12 nci maddenin tatbiki hakkında 29 . 6 . 1965 tarihinde verilen 238 sayılı Kararın iptali için Danıştaya açılan dâvada talebedilen tehiri icra kararı ancak 20.4.1966 gününde bir karar verilmiş ve bu karar Belediye Meclisinin 29 . 12 . 1965 tarihli toplantısında, bir evvelki kararından rücu ile 6188 sayılı Kanunun ruhuna ve maddelerindeki katî ve sarîh mânaya aykırı olarak ittihaz ettiği karar ile Danıştaya ortada dâva mevzuu kalmamış olmasındandır. Bu da Kooperatif dâvasının reddi ile neticelenmiştir.

Tehiri icra kararı verilmesi hususuna gelince : en mühim sebep Kooperatifin tasfiyesi hakkındaki Meclis kararındaki hüküm fıkrasıdır.

Şirketlerin tasfiyesi, Ticaret Kanunu hükümlerine ve şirketin statüsündeki mevcut hükümlere göre ortaklar tarafından ittifakla veya ortakların müracaatları ile mahkemeler tarafından verilecek kararlar ile mümkündür. Bu malûm karşısında da olsa Belediye Meclisinin bir şirket hakkında tasfiye kararı vermesi mümkün değildir.

Danıştayın tehiri icra kararı vermesi bunun gibi sebeplere dayanmaktadır.

Danıştayca verilen tehiri icra kararının hâdiseye tesiri olmamış gibidir. Çünkü; 29.6.1965 tarihinde 6188 sayılı Kanunun mezkûr Kooperatif inşaatı hakkında tatbiki ve 12 nci maddeye göre inşaatı kıymet takdir edilerek geri alma yetkisi makama verildiği halde Danıştaydan verilen tehiri icra kararı 18.10.1965 tarihinde açılan dâvadan sonra ve 1966 senesinde verildiğine göre bu iki tarih arasında geçen 6 ay gibi bir müddet zarfında işin tasfiyesinin ikmalî iktiza eder idi.

Bu kararın tatbiki Belediyece takdir edilen 4 küsur ve mahkemeye yaptırılan tesbite göre de 7 küsur milyon lira bir bedelin temin ve tediyesine bağlı bulunmaktadır. Bu miktar paramın temin yolları tetkik edildiğinde görülecektir ki, 6188 sayılı Kanuna göre tesis edilmiş olan döner sermaye fonu mevcuttur. Belediyenin iştiraki bulunan ve % 56 hissesine sahibolduğu bir imar limited şirketi mevcut bulunmaktadır. Tetkikatımızda gördük ki, Belediyenin döner sermaye fonunda iki milyon civarında bir meblâğın bulunduğu. Yapılan tesbite göre, makam 6 aylık bu zaman içinde kanunun âmir hükmünü yerine getirmeye Belediye Meclisi kararına göre tevessül etmiş olsa ve

malî imkanları kâfi gelmediği halde, gene de Belediye Meclisinden bir karar almak suretiyle karşılığı olan bu iş için gerekli nakdi temin edebilir idi. Maalesef makam, kararın ve Kanunun âmir hükmünün icrasına tevessül dahi etmemiş, bir nevi ihmal ve tekâsül içinde 29.12.1965 tarihine kadar 6 ay gibi uzun bir müddet oyalanmıştır. 29.12.1965 tarihinde Belediye Meclisi 29.6.1965 tarihli kararından rücu ile 6188 sayılı Kanunun âmir hükmüne aykırı olarak almış olduğu müddet temdidi kararına kadar cereyan eden hâdiseler gösteriyor ki, o ana kadar 6188 sayılı Kanun karşısında sorumlu durumda bulunan Kooperatif yetkilileri ile Belediye sorumlularına ilâveten bu defa karar organı olan Belediye Meclisi üyelerinin büyük bir kısmı da katılmış bulunmaktadır.

Dosyanın tetkikinden Belediye Reis Muavini Saffet Gürtaş'ın (Halen İ. E. T. T. Umum Müdürü) ifadesinden de anlaşıldığı üzere mezkûr inşaatın akademi bina ve pansiyonu yapılmak üzere Millî Eğitim Bakanlığına devri hakkındaki müracaat üzerine Belediye Mesken ve Gecekondu Müdürlüğünün 11.3.1965 tarih ve 2162 sayılı yazısı ile bu devrin mümkün olup olmadığı hususunda Belediye Hukuk İşlerinden istenilen mütalâaya, Hukuk İşleri mesken olamak üzere hazırlanmış alanın yerin başka maksatlarla istimali ve tahsisi caiz değildir, 6188 sayılı Kanunun 19 ncu maddede hükmü diğer maddelerin âmir hükümleri ile beraber icabeder diye verdiği 17.5.1965 günlü ve 964/1377 sayılı Hukuk İşleri yazısından anlaşılmaktadır.

Burada İmar İskân Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı hâdiseye el koymuş müfettişler gerekli tahkikata tevessül etmiş bulunuyorlardı. Belgelerde görülen el koyma tarihi 1965 senesinin Haziran ayına tesadüf etmektedir.

Belediye meclisinin 2 nci kararına ait muamele, 19.10.1965 tarihli kooperatif dilekçesinin belediye meclisi başkanlığına verilmesi ile başlamaktadır. Belediye meclisinin çalışmasına ait talimatname sarahatle göstermektedir ki, bütün müracaatların belediye riyasetine yapılmasının öngördüğüdür. Belediye meclisi, belediye riyasetinin en büyük karar organıdır. 1580 sayılı Belediyeler Kanununun 70 ve ilgili diğer maddeleri makam tarafından ve belediye meclisinin tabîi başkanı olan belediye reisi ve onun adına bu yetkiyi kullanacak reis muavinleri tarafından meclise arz edilen hususlarda karar verebilir. Belediye meclisleri vazın kanun mevkiindeki teşriî meclislere ne meclis olarak ve ne de üyelerinin nafat ve salâhiyetleri bakımından benzemezler. Bu sebeptendir ki, usülsüz olarak belediye meclisi başkanlığına sunulmuş bütün dilekçeler belediye meclisi başkanlığı tarafından makama, yani belediye riyasetine gönderilmektedir. Makamın bunları meclise getirip getirmemesi kendi tasarruf ve kararına bağlıdır. Hal böyle iken kooperatifin inşaatı hakkında geri almış mütedair belediye meclisince alınan 29.6.1965 tarih, 238 sayılı karardan rücu ile inşaatı devam için munzam müddet talebeden müracaatı Meclis Başkanlığından makama gelmiş, makam da, 19.10.1965 gün ve 485 sayılı yazı ile Meclise gerekli saydığı malûmatı vererek Meclise bir karar ittihazına kabul etmiş bulunmaktadır.

Bu dilekçe ve makamın yazısı üzerine hâdiseye Kavanin Komisyonuna havale edilmiş bu kere Kavanin Komisyonu gene eski mütalâasını vererek müddet temdidinin caiz olduğu ve bundan evvelki mütalâasıyla olduğu gibi 18 aylık bir inşaat ruhsatı verilmesi mütalâasında bulunmuş, neticede, belediye meclisinin 2 nci seçim döneminin 3 ncu toplantı yılında yaptığı 1 nci olağanüstü toplantının cereyan ettiği 29.12.1965 tarihli gündemde müzakere konusu olmuştur.

29.12.1965 tarihli ve onu takibeden müzakereler :

İlk söz alan Kemal Çilingiroğlu 6188 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin âmir bir hüküm olduğu, Kooperatif tahsis edilen arsaların tahsis ve tapuya tescilli yapıldığı tarihten itibaren bir yıl içinde inşaatı başlamaları, eğer bir yıl sonuna kadar başlamazlarsa, inşaatı başladıktan sonra iki sene içinde inşaatı bitirmezlerse bu arsaların geri alınacağı, bu halin âmir bir hükmün icrası olduğunu İstanbul Belediyesinin bir vâzın kanun olmadığına göre belediyenin «Ben kanunun âmir hükmünü tatbik etmiyorum, sui misali misal diye kabul ediyorum demek suretiyle kanunun âmir hükmünü tatbik etmiyorum» diyemeyeceğini bu noktanın halledilmesinden sonra esas hakkında konuşacağını beyan eylediği,

Fikret Ayanoglu : Riyasetden bazı sualler soracağını beyanla

1. Ucuz mesken vasfını kaybettiğine göre bu kooperatife 6188 sayılı Kanun hükmünün tatbik edilip edilmeyeceğinin açıklanmasını,

2. Riyasetin döner sermaye kalmadığına göre Hükümetten yardım talebetti mi?

3. Bitmiş 48 daire sahiplerine teslim edildiğine göre natamam olanların kıymetleri hesaplandı mı?

4. Haziran 1965 ayındaki müzakerelerde natamam olan dairelerin bir inşaat müteahhiti tarafından yaptırılıp Hürriyet Gazetesinde ilân vermek suretiyle satış için bazı şahıslara daireleri satmak için resmî idarelerle temas etmiş anlaşma yaparak para aldığı beyan edildiği için, riyaset, belediye müfettişlerine bu mevzuu tetkik ettirdikten sonra mı Meclise getirdi?

5. Bu kooperatifin ruhsatının temdidini için belediye meclisinin karar verebileceğinin hangi kanunda yazılı olduğunun açıklanmasını, mâruzatının bundan ibaret olduğunu ifade etti.

Riyaset adına Meclise izahat veren Reis Muavini Saffet Gürtav ise, aynen:

Bu kooperatife müracaatından itibaren tam bir sene sonra ruhsat verildiği, o tarihten itibaren kanunun tatbiki icakederken belediyenin 1965 senesine kadar kanunun o hükmünü tatbik etmiyerek inşaatın devamına müsaade ettiğini, burada zımni bir ruhsat zımni bir muvafakat olduğunu, kooperatiflerin hiç birine bir sene zarfında ruhsat vermenin imkânı olmadığını, bunun kısmi sebebinin belediyede kısmi sebebinin de kredi müesseselerinde olduğunu, kooperatife bir suiniyet yüklemek mümkün olmadığını, 250 - 300 daireyi kooperatifin iki sene içinde ikmal etmesinin mümkün olmadığını bunun sebebinin yine kredi müesseselerinde olduğunu bundan evvel de arz ettiği gibi, kanunun o maddesinin hemen hemen hiçbir kooperatife tatbik etmediklerini, bu yerlerin ucuz mesken vasfını kaybettiğini, burasının daha evvel ucuz mesken sahası olduğunu, bir hakkı müktesebi olduğunu, fakat Hükümet tarafından çıkarılan bir talimatname ile bu vasfı iptal edildiği için bugün bu kooperatiften bu arsaları geri bile alsalar her hangi bir kooperatife tahsis etmeleri gerektiği halde hakkı müktesebin devam etmemesi sebebiyle meskûn olan bu binalara kredi temin etmenin mümkün olmayacağını, hiçbir kooperatifin bu binaları devir alamıyacağını, zira sosyal binalar vasfında olmadığını, kredi temin edilmeyeceğini, peşin para verip de bu binaları alacak bir müessesenin olduğunu zannetmediğini, belediyenin bu konuda Hükümetten bir yardım istemediğini, zira mevzuatın buna müsait olmadığını, diğerlerine 48 dairenin haricinde olanlara hiçbir kıymet takdirinin yapılmadığını, heyeti umumiyesinin kıymetinin kooperatifin bir kıymet takdirinin tasfiyesine gidildiği takdirde 5 milyon 81 bin beşyüz seksen dört lira 77 kuruş ödemek lâzım geldiğini, Hürriyet Gazetesindeki ilândan sonra bir teftiş yapılmamış olduğunu, devamla karşı tarafın Devlet Şûrasında dâva açtığını, ve 1580 sayılı Kanunun Belediye Meclisine birçok vazifeler ve salâhiyetler vermiş olduğunu ve satılan daire bulunmadığını beyan ettiğini belediye meclisi zabıt hülâsasından ve komisyonumuza verdiği şifahi ve yazılı ifadelerden öğrenmiş bulunuyoruz.

Belediye Meclisi Üyelerinden Ziya Başer gerek zabıt hülâsasındaki beyanları ile gerekse komisyonumuza verdiği ve imza edemediği ifadesinde,

Meclisin 12 nci maddenin tatbikine dair bir karar alamıyacağı ve bu alınan kararın sakat bir karar olduğu, diğer kooperatiflere müddetler verildiği, 12 nci maddenin işlemeyen bir madde olduğu yolundaki beyanları bilhassa ilgi çeken bir hukukçu beyanı olarak rapora dercedilmiştir.

Aynı celsede Hukuk İşleri Müdürünün mmütalâasının alındığı ve zabıt hülâsasında, 6188 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin âmir hüküm olduğu ve mutlak tatbikinin icabettiği,

Muzaffer Atakan; hâdiseyi tekrar hikâye ile mütahhit Kazaz'ın açıktan açığa daire sattığını beyan ile sözlerine devam ettiği verdiği ifadede görülmektedir.

Neticeyi müzakerede, Kavanin Komisyonunun 29 . 6 . 1965 günlü ve 238 sayılı Belediye Meclisince müttihaz 6188 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin tatbiki ile Güzel Konutlar Yapı Kooperatifine tahsis ve tescil edilip müddetinde inşaatı ikmal edilmediğinden geri alınmasına dair kardan rücu ile 18 aylık bir mühlet verilmesini uygun gören mütalâası 4 . 1 . 1966 günlü toplantıda oylanarak 966/2 sayılı karara bağlanmış bulunmaktadır.

Belediye meclisinin her iki toplantısına ait müzakere zabıt hulâsalarını tetkik hem ilgi ve hem de bir dersi übret olarak tevsiyeye şayandır.

Müzakereler, bir tek steno ile tutulmuş ve o usul bugün hemen hemen terk edilmiş olduğundan tetkik ve deşifreye imkân da bulunamamıştır.

Bu temdit kararından sonra aynı kooperatife belediyeye ait 253,45 lik bir parselin de bedelsiz ve karşılıksız, Reis Muavini Saffet Gürtav imzalı yazı ile hibe edildiği tapu kayıtları ile sabit olmuştur.

Tahkikat devam ederken alınan ek malûmat ve toplanan deliller :

İfadesine müracaat edilenlerin katî beyanları ve ip uçlarına binaen, satışların yapıldığı kanaatine varılarak mütaahhit Kazas'ın da ifadesine müracaat edilmiş ve kooperatifle arasında iki mukavele yapıldığını beyan etmesi üzerine bunların ibrazı talebedilmiş, bir taraftan da Beşiktaş No-terliğine yazılan yazıya alınan cevapta bâzı satış iddiaları sabit olmuştur.

Kooperatifle mütaahhit Kazas arasındaki iki mukavelenin aslı ve tatbikatı, yarım kalan in-şaatın ikmalinin mütaahhide verildiği, karşılığında da para yerine ikmal edilecek dairelerden blok-lar gösterilmek suretiyle mütaahhidin göstereceği şahıslar üye kaydedilmek ve bedelleri mütaah-hit tarafından tahsil edilmek suretiyle satılmak şartını ihtiva etmektedir.

Tespit edebildiğimize göre ilk teslim edilen 48 daire hariç ikmal konusu olan 216 daireden 124 ü Kooperatife 92 si mütaahhide aidolacağıdır.

Bu hususlar beyan delil ve tatbikat ile subuta varmaktadır.

İmar plânındaki değişikliklerin belediyeye yüklediği zararlara bir misal :

Fatih Millet Caddesinde 376 pafta 1549 ada 3 parsel sayılı gayrimenkul 1/500 ölçekli ve 15 . 9 . 1960 tasdikli imar plânında iskân sahasında, 2 parsel yol ve yeşil sahada kalmakta iken 1962 senesinde 3 sayılı parsel durumunda değişiklik yaptırılmış geri çektilmiş ve 1963 senesinde de 2 sayılı parsel, o durumda olanlar iskân sahasına alınmış ve bu karar Belediye Meclisince onanmış.

3 sayılı parsel sahipleri Danıştay 6 ncı dairesine açılan tazminat (dâvası ile bu değişiklikten ötürü 582 240 lira tazminata mahkûm olmuştur. Meemuu 600 küsur bin liradır.

Bu değişiklik yapılmasa idi, Belediye 600 küsur bin lira ödemiyecekti.

İmar plânı tadilîne de bir zaruret yokmuş. Mesulleri ne aranmış, ne sorulmuş.

Bir an için istimplâk edilse mevzuubahis 268 m² lik yere 670 000 lira azamî bir para ödeneceği bildirildiğine göre durum garip bir hal almaktadır.

Belediye Meclisinin plân değişikliğine yetkili olması kâfi görülmüş yolsuzluğa misal olarak halk-ın dilindedir.

Bakanlıkların işe el koyması :

Hâdiseye Dünya Gazetesinin 8 . 7 . 1965 tarihli nüshasındaki neşriyat üzerine Bakanlık maka-minın 23 . 7 . 1965 tarihli ve Özel Kalem 113/8/9 sayılı emirleri ile işleri Bakanlığa Teftiş Kuru-lunca el konmuş ve 6 . 5 . 1967 günlü ve 16/57 sayılı tezkere ile İstanbul Valiliğine tevdi edilmiş bulunmaktadır.

İmar ve İskân Bakanlığa da bilâhara el koymuş ve aynı tarihte bir fezleke ile İstanbul Valili-ğine teftiş sonunu intikal ettirmiş bulunmaktadırlar.

Bu teftiş ve tatbikat 2 seneye yakın bir zaman sürmüştür.

1960 yılından itibaren çıkan Af kanunlarının sayı ve tarihleri :

1. 26 . 10 . 1960 tarih ve 113 sayılı,
2. 23 . 2 . 1963 tarih ve 218 sayılı,
3. 3 . 8 . 1966 tarih ve 780 sayılıdır.

Teftiş mübâşeret tarihi, 23 . 7 . 1965 olduğu ve son Af Kanun tarihi 3 . 8 . 1966 olduğuna na-zaran aradan tam bir sene gibi uzun ve kâfi zaman geçmiştir.

Fezlekenin tanzimi 6 . 5 . 1967, hâdisenin Senatoya intikal tarihi 16 . 3 . 1967 tarihidir. Komisyonumuz bir heyet halinde ve iki ay gibi kısa bir zamanda geniş ve arsa satışı kadar her hususu tesbit etmiş olduğunun gözden uzak tutulmaması ıktiza eder.

Bakanlığın verdiği malûmat ve müfettişlerce yapılan birinci tahkikat, Komisyonumuzca,

1. Zamanın 2 sene gibi uzatılması,
2. Kooperatif ve Belediye yetkilileri ve Belediye Meclisi üyeleri bakımından yeterli görülmemiş ve,
3. Yolsuzluğun mebdai ve devam şekli ve mesulleri tam araştırılmadığı kanısına varılmıştır.

Belediye Meclisi üyelerinin mesuliyetleri :

Parlamento üyeleri hakkında Anayasamın tanıdığı meclislerdeki vakı konuşma ve beyanlarından ve kullandıkları oyların istikâmet ve neticelerinden dolayı sorumsuzluk, Belediye Meclisi üyeleri hakkında tanınmaktadır.

Belediye Meclisi üyeleri yalnız âmme hizmeti gördükleri için ve teşriî fonksiyonları bulunmadığı cihetle âmme hizmeti gören veya âmme görevlisi olan memurlar gibi Ceza Kanunu nazarında suç unsurları tam olan bir fiili işler veya kanunun sarîh hükümlerine muhalefet ettikleri sabit olduğu anda memurlar gibi ceza görecekları gerek hukuk ve gerekse tatbikatta kesinleşmiş idarî ve adlî kaza kararları ile de sabit bulunmaktadır.

Belediye Meclisi üyeleri hakkındaki kovuşturmalarda vazifeyi ihmalden başlayıp, vazifeyi sui-istimâl ve diğer suç isnatları ile töhmetlendirilmeleri ve isbatı halinde de cezalandırılmaları görülmüştür.

Komisyonumuz yaptığı tahkikat sonunda karar organı durumunda bulunan Belediye Meclisi üyelerinin, alınan kararlardaki müzakere zabıtlarına nazaran hadisemizde kanunun sarîh ve âmir hükmüne aykırı bir hususu, kanunu hiçe sayarak karara bağlayan müspet oy sahiplerinin sorumlu oldukları kanısına varılmıştır.

Üyelerin sorumluluk nevi ve derecelerini tâyin hususu kazaya ait bulunmakla bu cihet üzerinde durulmamıştır.

Siyasi Parti Gruplarının durumları :

Belediye Meclislerinde kararlar alınırken Siyasi Parti Gruplarının ekser ahvali gruplarında müzakere ettikleri esas itibarıyla mümkün ve cari siyasi usûllerden olmakla beraber, hadisemizdeki meselenin gruplarda müzakere konusu yapıldığı Belediye Meclisi müzakere matbu zabıt hülâsaları ile sabittir.

Mer'î Anayasamız, vazîî kanun mevkiinde olan parlâmentodaki Siyasi Parti Gruplarının dahi birçok hususları müzakere edeniyecekleri hususunu tesbit etmektedir.

Belediyeler Kanununa göre kurulmuş olan ve serbest seçimle gelen Belediye Meclisi üyelerinin ve teşkil ettikleri Siyasi Parti gruplarının vazifeleri, beldenin ihtiyaçlarının mer'î kanunlar hükümlerine göre görmek ve yürütmek olduğundan,

Siyasi Parti gruplarında ve

Belediye Meclisinde,

Kanunun sarîh ve âmir hükümlerine karşı müzakere açıp karar alamazlar.

Komisyonumuz bu görüş ve kanaatte olduğundan, hâdisemizde 6188 sayılı Kanun 12 nci ve diğer maddeleri âmir hükümlerine aykırı karar almada üyeleri ikna eden ve bu kararlara müspet oy kullananlar Ceza Kanunu bakımından ve hukuktaki tazminat dâvaları yönünden sorumlu görmektedir.

Belediyeye seçimle gelse bile memur hukukuna tabi vazife görenlerin durumu :

Komisyonumuz tahkikat konusu olan hâdisenin yukarıdaki fasıllarda tafsilen beyan ettiği ceyan tarzına göre isimlerini tasrih ettiği belediye malkam ve mesuliyet sahipleri ile ilgili daire mesullerinin hâdisedeki tavır ve hareketlerini, keza cezai ve hukukî takibata kâfi görmektedir.

Hâdiseye el koyan Bakanlık müfettişlerinin durumları :

Bakanlığın emri ile 1965 senesinde hâdiseye el koydukları halde sürüncemede bırakarak 26 . 10 . 1960 tarihinde çıkarılan Af Kanunundan istifadeyi sağlamış olmaları bakımından Komisyonumuz bunları da sorumlu görmektedir.

Kooperatif mesulleri ve mütaahhidin durumu :

24 . 7 . 1953 tarih ve 6188 sayılı bina yapımını teşvik ve izinsiz yapılan binalar hakkındaki Kanunun getirdiği kolaylıklardan istifade için kurulup 86 evlik, 86 üye için İstanbul Belediyesinin ucuz mesken sahası olarak ayırdığı sahalardan Beşiktaş Yıldız, Balmumcu mevkiindeki arsalarla çekilen kur'a neticesinde inşaat hakkı kazanan ve şartlı olarak malik olan Güzel Konutlar Yapı Kooperatifi İdare Heyeti Başkanlık ve üyeliklerini işgal edenler daha 1955 senesinde mevzî tadil plâni talebetmek suretiyle Belediye İmar Müdürlüğünü, Belediye İmar Komisyonunu, Belediye Meclisini ilgili Belediye yetkililerini Kanuna aykırı karara sevk ederek bugüne kadar bu yolda hareketlerine devam etmişlerdir.

Kanunun sarîh hükmüne göre, ucuz mesken için tahsis edilmiş bu arsa ve inşa edilmiş bina ve dairelerin 10 sene müddetle satılmıyacağı bilerek mütaahhit Kazas'la yaptıkları mukavele ve verdikleri yetki ile vatandaşların satınalamıyacaklarına kanaat getirdiğimiz dairelerin noterden satılmış gibi yapılan muameleler ve keza Kanuna aykırı olarak 86 üyenin üstünde üye kaydetmeleri hususları da sorumlulukları için kâfi görülmüştür.

Mütaahhit Kazas Komisyonumuzca davet üzerine gelip verdiği ifadesinde bu hususları tamamen ve tafsilen beyan etmiş ve inşaata sarfettiği paraları almak için Kooperatif idarecilerinin kendisi ile yaptıkları 2 adet kat tahsisi ve satmak yetkisini havi mukaveleye istinaden bu işleri yaptığını beyan etmiştir. Hâdiseye bir küll teşkil ettiğine göre durumunun o yolda nazara alınması gerekir.

Bu hâdiselerin cereyan ve kararların alınışında iddia edildiği gibi bâzı şahısların para alarak müessir oldukları veya vazifelerini ihmal veya suiistimal ettikleri, maddi delil veya görgü şahidi tesbit edilememiş olmasına rağmen, dinlenen şahitlerin beyanları ve Belediye Meclis müzakeratındaki karar değişiklikleri ile Komisyonumuza da bu yolda bir kanaat vermiştir.

NETİCE

Komisyonumuz, 27 . 7 . 1967 tarihinde 4 dosyadan ibaret araştırma evrakı, ifadeler, celbedilen vesaiiki birlikte tetkik ederek, araştırma için merkez ittihaz ettiği İstanbul'da Dolmabahçe Sarayında Türkiye Büyük Millet Meclisi İdare Âmirlerine ayrılmış olan salonda vardığı sonucu, bu kere yukarıda tafsilen beyan ettiğimiz hususlar göz önünde tutularak, aşağıda yazılı olduğu şekilde, basına açıklamıştı :

1. Güzel konutlar yapı kooperatifi yetkililerinin 1956 tarihinden itibaren 6188 sayılı Kanunun âmir hükümlerine ve arsa tahsis sözleşmesini ihlâl ettikleri tahakkuk etmiştir.

Üyelerine ucuz mesken yapması şöyle dursun onları evsiz bırakmış ve kanunen satışı memnu olan yüzlerce dairenin mütaahhit eliyle satışına devam edildiği de ayrıca resmî vesaik ile tesbit olunmuştur.

2. İstanbul Belediyesinden bu işlerle görevli âmir ve memurlar 1957 den beri 6188 sayılı Kanunun âmir hükümlerini tatbikte ciddi davranmamışlar, bu işlerin menfaatlere uygun cereyan etmesine göz yummuşlardır.

3. İstanbul Belediye Meclisinin bu işe dair vermiş olduğu karara gelince :

Bidayetten inşaatı müddetinde ikmal etmediği için belediyece tahsis edilen arsalar ve üzerindeki inşaatların 6188 sayılı Kanunun 12 maddesinin âmir hükmüne göre kanuni şartlar dairesinde kooperatiftan geri alınması cihetine gidilmesine İstanbul Belediye Meclisinde ittifakla karara varılmış ve fakat bunun icrası belediye riyasetince gereken dikkat ve süratle yürütülmemiştir.

Belediye Meclisinin bu kararı kanunun ruhuna tamamen uygundur.

Bilâhara ve aradan 6 kûsur ay geçtikten sonra kooperatif yetkilileri konuyu tekrar belediye meclisine aksettirmişler ve yapılan müzakere sonunda birinci görüşmede olduğu gibi kanunun tatbik kaabiliyeti tartışılmış ve noticede: Ekseriyetle birinci karardan rücu ile 18 aylık munzam bir müddet verilmesi kabul edilmiştir. Derhal söyliyelim ki, İstanbul Belediye Meclisinin bu kararı kanuna aykırıdır. Bu karara müspet oy kullananlar kanunun açık hükümleri muvacehesinde sorumludurlar.

Belediye Meclisi üyelerinin, belediye meclisine Parlâmento üyelerinin meclislerine verdikleri kanun teklifleri gibi müzakeresi icabeden bir teklif ile belediye meclisine gelebilecekleri çalışma talimatlarında gösterildiği gibi, 1580 sayılı Belediyeler Kanununun sarahatinden de açıkça anlaşılacaktır. Belediye meclisleri kendisine riyasetin getirdiği hususlar hakkında müspet, menfi bir karara varmakla görevlidir. Yasama Meclisleri dışında bulunan mahallî meclislerde kanunların tatbik kaabiliyeti münakaşa edilemez. Mer'î kanunları tatbikten imtina edemezler. İstanbul Belediye Meclisi ve komisyonlarında cereyan eden müzakerat, tahkik konumuz bakımından maalesef böylece cereyan etmiştir. Bu zihniyet rejimi temelinden sarstığı gibi anarşiye ve birçok suiistimallere yol açar. Ayrıca fırsatçılara da imkân verir. Kanuna aykırılığı sarahatle bilinen hususlar müzakere konusu yapılamaz ve oylanamaz.

4. Belediye Meclisinin birinci kararı ile araştırmaya konu olan arsalarla ait geri alma muamelesi tamamlansa idi, hem kanun hükümleri yerini bulur ve hem de âmme hizmetlerini göremeyecek duruma düşmüş olan İstanbul Belediyesine milyonlara liralık bir gelir sağlanmış olurdu.

5. Yukardan beri bertafsil izah ettiğimiz işlerde, ihmal, suiistimal ve rüşvet ile alâkalı tesbit edilecekler af kanunlarından istifade etseler bile belediyenin zararını tazmin etmekle mükelleftirler.

6. Araştırmanın seyrine göre bizden evvel bu arsa suiistimalinin tahkiki ile vazifelendirilen bakanlıklar müfettişlerinin maalesef hâdiseye ciddiyetle eğilmedikleri kamsına varılmıştır.

Araştırmamız süresi içinde ve 22 . 7 . 1967 tarihinde sona ermiş olup Komisyonumuzun görev hudutları içinde yaptığı tahkikata ait işbu rapor tanzim edilerek üyelerin imzaları ile birlikte Cumhuriyet Senatosu Umumi Heyetine arz edilmek üzere Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına sunulur.

Başkan	Sözcü	Kâtip	Üye
Aydın Senatörü	Sakarya Senatörü	Tabii Üye	Afyon Senatörü
<i>O. S. Sarıgöllü</i>	Söz hakkım mahfuz olmak kaydıyla <i>O. Salıhoğlu</i>	<i>S. O'Kan</i>	<i>K. Şenocak</i>
Üye	Üye	Üye	
Amasya Senatörü	İstanbul Senatörü	C umhurbaşkanınca S. Ü.	
<i>M. Zeren</i>	Söz hakkım mahfuzdur <i>E. Özden</i>	<i>Ö. Ergün</i>	

